

Mediemyndigheten

Tvistlösning för användare och leverantörer av videodelningsplattformar

Förslag till tvistlösning vid
granskningsnämnden för radio och tv

Innehåll

1	Sammanfattning	4
2	Författningsförslag.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696).....	5
2.2	Förslag till förordning om ändring i radio- och tv-förordningen (2020:878).....	5
3	Bakgrund.....	7
3.1	Uppdraget till myndigheten	8
3.2	Hur uppdraget har genomförts.....	9
3.3	Utgångspunkter och avgränsningar	10
4	AV-direktivet och videodelningsplattformar.....	11
4.1	AV-direktivet	11
4.2	Närmare om vad en videodelningsplattformstjänst är	12
4.3	Bestämmelser för videodelningsplattformstjänster	14
4.3.1	Ursprungslandsprincipen.....	14
4.3.2	Lämpliga åtgärder	15
4.3.3	Personuppgifter om minderåriga.....	17
4.3.4	Twistlösningmekanismer	18
5	Gällande rätt och videodelningsplattformar i Sverige.....	19
5.1	Radio- och tv-lagen	19
5.2	Bestämmelser för videodelningsplattformar.....	20
5.2.1	Åtgärder för att skydda barn och allmänheten	20
5.2.2	Förbud mot behandling av personuppgifter.....	22
5.3	Mediemyndighetens tillsynsansvar.....	23
5.4	Granskningsnämnden för radio- och tv:s tillsynsansvar.....	24
5.5	Videodelningsplattformar under svensk jurisdiktion	26
6	Bestämmelser om alternativ twistlösning i andra regelverk.....	27
6.1	Alternativ twistlösning i konsumentförhållanden.....	27
6.1.1	Europeiska plattformen för twistlösning online.....	28
6.2	Twistlösning utanför domstol i EU:s förordning om digitala tjänster (DSA).....	29
6.3	Upphovsrättsdirektivet.....	31
7	Utgångspunkter för myndighetens överväganden.....	32
7.1	Mekanismens prövningsområde.....	32

7.1.1	Parterna i en tvist.....	33
7.1.2	Vad som kan bli föremål för en tvist.....	34
7.2	Användarnas rättsskydd och rätt till domstolsprövning	35
8	Överväganden.....	37
8.1	Tvistlösningsförfarande och beslut.....	37
8.1.1	En prövning bör kunna ske oavsett aktivt deltagande från leverantörerna.....	37
8.1.2	Ett icke-bindande beslut.....	38
8.2	Ansöknings-, handläggnings- och beslutsprocesser för granskningsnämnden i dess roll som tvistlösningsorgan	38
8.2.1	Ansöknings-, handläggnings- och beslutsprocessen för granskningsärenden.....	39
8.2.2	Ansökningsprocessen i tvistlösningsärenden.....	40
8.2.3	Handläggningsprocessen vid tvistlösningsärenden.....	42
8.3	Granskningsnämndens sammansättning och beslutsförhet vid tvistlösning.....	42
8.3.1	Behov av oberoende sakkunnig.....	43
8.3.2	Utnämning av ledamöter och arvode.....	44
8.4	En fristående ställning.....	45
9	Berörda aktörer och intressenters syn på myndighetens förslag.....	48
10	Konsekvenser.....	49
10.1	Konsekvenser för granskningsnämnden för radio och tv	49
10.2	Konsekvenser för Mediemyndigheten.....	49
10.3	Konsekvenser för andra aktörer som berörs av förslagen	50
11	Författningskommentarer.....	51
11.1	Inledning	51
11.2	Förslaget till ändringar i radio- och tv-lagen.....	51
11.3	Förslaget till ändringar i radio- och tv-förordningen.....	54
12	Referenser	58

1 Sammanfattning

Sammanfattning kommer skrivas under framtagandet av den slutliga versionen av denna rapport.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i radio- och tv-lagen (2010:696)

Härigenom föreskrivs i fråga om radio- och tv-lagen (2010:696) att det ska införas en ny paragraf, 16 kap. 2 a §, och närmast före 16 kap. 2 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Granskningsnämnden för radio och tv:s tvistlösning 2 a §

Granskningsnämnden för radio och tv ska pröva en tvist mellan användare och en leverantör av en videodelningsplattform, med avseende på om leverantören har uppfyllt sina skyldigheter enligt 9 a kap. 1–3 §§.

2.2 Förslag till förordning om ändring i radio- och tv-förordningen (2020:878)

Härigenom föreskrivs i fråga om radio- och tv-förordningen (2020:878) att det ska införas åtta nya paragrafer, 3 i–3 o och 6 a §§, med följande lydelse.

3 i §

Med tvistlösningsärende avses i denna förordning ett ärende i vilket granskningsnämnden för radio och tv prövar en tvist enligt 16 kap. 2 a § radio- och tv-lagen (2010:696).

Förfarandet vid prövning av ett tvistlösningsärende är skriftligt. Parterna har inte rätt att närvara vid granskningsnämnden för radio och tv:s sammanträden.

3 j §

Granskningsnämnden för radio och tv prövar ett tvistlösningsärende efter anmälan.

Mediemyndigheten får begära in de kompletterande uppgifter från anmälaren som behövs för handläggningen.

3 k §

Granskningsnämnden för radio och tv får pröva ett tvistlösningsärende även om motparten inte har svarat inom skälig tid på en begäran om yttrande.

3 l §

Om en anmälan har kommit in till Mediemyndigheten senare än sex månader efter det att anmälaren först klagade till motparten, ska granskningsnämnden för radio och tv endast

pröva tvistlösningsärendet om det finns särskilda skäl.

3 m §

Granskningsnämnden för radio och tv får avvisa en anmälan om tvistlösning, om

1. anmälaren inte har visat att den har klagat till motparten innan anmälan till nämnden gjordes, eller
2. en komplettering som har begärts av anmälaren inte kommer in inom angiven tid.

3 n §

Granskningsnämnden för radio och tv får i ett tvistlösningsärende bistås av en sakkunnig. Sakkunnig utses av Mediemyndigheten.

3 o §

Granskningsnämnden för radio och tv:s beslut ska meddelas parterna skriftligen.

6 a §

Mediemyndigheten får meddela föreskrifter om förfarandet för anmälan enligt 3 j § och vad en anmälan ska innehålla.

3 Bakgrund

I artikel 28b.7 i Europaparlamentet och rådets direktiv 2010/13/EU (AV-direktivet)¹, i lydelsen enligt direktiv (EU) 2018/1808 (ändringsdirektivet)² anges att medlemsstaterna ska säkerställa att det finns mekanismer för prövning utanför domstol för att lösa tvister mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar. Tvisterna ska gälla de lämpliga åtgärder som leverantörer av videodelningsplattformar ska vidta för att skydda minderåriga och allmänheten från vissa typer av innehåll samt vad de åtgärderna lämpligen ska bestå i.³ Av artikel 28b.7 och 8 i AV-direktivet framgår vidare att sådana mekanismer ska möjliggöra opartisk tvistlösning och får inte frånta konsumenten det rättsskydd som erbjuds i nationell rätt eller utesluta möjligheten för användare att tillvarata sina rättigheter inför domstol.

I propositionen En moderniserad radio- och tv-lag (prop. 2019/20:168) om genomförandet av ändringsdirektivet föreslogs bland annat att dåvarande Myndigheten för press, radio och tv (MPRT) skulle få i uppgift att utveckla ovannämnda tvistlösningsmekanismer. Regeringen bedömde att det var lämpligt att myndigheten fick denna uppgift eftersom myndigheten även föreslogs få i uppgift att dels utöva tillsyn över bestämmelserna om leverantörernas skyldighet att vidta lämpliga åtgärder, dels medverka till samreglering när det gäller sådana åtgärder.⁴ Eftersom det förutsågs att myndigheten därigenom skulle bli involverad i frågeställningar som rör de åtgärder som ska vara möjliga att pröva av den aktuella tvistlösningsmekanismen, och att myndigheten dessutom genom sitt arbete skulle få god kännedom om leverantörerna, ansåg regeringen att det var lämpligt att myndigheten även gavs i uppgift att utveckla tvistlösningsmekanismer som uppfyller de krav som ställs i ändringsdirektivet.⁵

Under beredningen av propositionen efterlyste myndigheten tydligare riktlinjer och ramar för hur sådana mekanismer var tänkta att utformas. Regeringen ansåg dock att det var svårt att ge några närmare riktlinjer eftersom utformningen av tvistlösningsmekanismer till stor

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/13/EU av den 10 mars 2010 om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (AV-direktivet)

² Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/1808 av den 14 november 2018 om ändring av direktiv 2010/13/EU om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (ändringsdirektivet), mot bakgrund av ändrade marknadsförhållanden. När hänvisningar görs till en artikel i AV-direktivet som ändrats eller tillkommit genom ändringsdirektivet hänvisas i rapporten till ”AV-direktivet genom ändringsdirektivet” om det inte av texten i övrigt framgår att det är fråga om en ny artikel eller bestämmelse. När hänvisningar görs till skäl i ändringsdirektivet hänvisas endast till ”ändringsdirektivet”. I övrigt hänvisas endast till ”AV-direktivet”.

³ Artikel 28b.1 och 3 i AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

⁴ Av artikel 28b.5 i AV-direktivet genom ändringsdirektivet framgår dels att medlemsstaterna ska införa de mekanismer som är nödvändiga för att bedöma om de åtgärder som en leverantör vidtagit är lämpliga, dels att bedömningen av åtgärderna ska anförtros de nationella tillsynsmyndigheterna eller tillsynsorganen. Av skäl 49 i ändringsdirektivet framgår vidare att det är lämpligt att så långt som möjligt involvera plattformslieferantörerna när de lämpliga åtgärder som ska vidtas enligt AV-direktivet genomförs och att samreglering därför bör uppmuntras.

⁵ Prop. 2019/20:168 s. 130 f.

del är beroende av hur plattformar under svensk jurisdiktion är uppbyggda, vilken inriktning de har och antalet användare. Klart var dock, enligt regeringen, att tvistlösningsmekanismer som tas fram ska vara fristående från myndigheten och att myndighetens tillsynsarbete inte heller får påverka förutsättningarna för en opartisk tvistlösning mellan en leverantör av en plattform och användarna av plattformen.⁶

I regleringsbrevet för budgetåren 2021 och 2022 gavs MPRT i uppdrag att påbörja respektive fortsätta arbetet med att utveckla en mekanism för opartisk tvistlösning mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar vad gäller tillämpningen av artikel 28b punkterna 1 och 3 i AV-direktivet.⁷ Myndighetens arbete resulterade i rapporten Tvistlösning mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar – ett påbörjat arbete med att utveckla en mekanism för opartisk tvistlösning, Ku2022/01155 (dnr 21/02768), som redovisades i juni 2022. I rapporten redogjorde myndigheten för möjliga utformningar av mekanismen samt resonerade kring frågor om organisation, sammansättning, handläggnings- och beslutsprocesser samt finansiering. För att vara ett relevant alternativ till ett domstolsförfarande menade myndigheten att tvistlösningsförfarandet bör vara snabbt, billigt och enkelt utan att avkall görs på rättssäkerheten. Förfarandet bör även uppfylla krav på oberoende, opartiskhet och öppenhet samt rättvisa regler. I rapporten förespråkade myndigheten generellt sett en nämnd i stället för ett förfarande med enskilda tvistlösare, eftersom en nämnd kan bestå av ett flertal personer som tillsammans besitter olika typer av relevanta erfarenheter och kunskaper. Myndigheten gjorde vidare bedömningen att det finns flera fördelar med att ge granskningsnämnden för radio och tv (granskningsnämnden) ett utökat uppdrag att hantera tvistlösningsärenden, eftersom nämndens ledamöter dels redan besitter stora delar av den erfarenhet samt sak- och branschkunskap som kommer behövas, dels kommer få god kännedom om svenska leverantörer av videodelningsplattformar genom det tillsynsansvar nämnden redan har enligt radio- och tv-lagen. Myndigheten konstaterade även att det för granskningsnämnden finns en uppbyggd infrastruktur inom vilken mekanismens behov avseende organisation, administration, lokaler, finansiering etc. i huvudsak redan är tillgodosedda eller på ett relativt enkelt sätt kan tillgodoses. Enligt myndigheten skulle eventuella tvistlösningsärenden därmed på ett enkelt, snabbt och billigt sätt kunna hanteras av nämnden. En sådan ordning skulle även garantera ett offentligt och transparent förfarande.

3.1 Uppdraget till myndigheten

Regeringen beslutade den 21 december 2023 att ge MPRT, numera Mediemyndigheten, i uppdrag att lämna förslag på hur en mekanism för tvistlösning i enlighet med de ändamål – och med uppfyllande av de krav – som anges i artikel 28b.7 och 8 i AV-direktivet genom ändringsdirektivet, kan inrättas.

⁶ Prop. 2019/20:168 s. 131.

⁷ Ku2020/02567 och Ku2021/02357.

Myndigheten ska i arbetet utgå från att inrättandet av mekanismen kan ske genom att uppdraget till granskningsnämnden utökas till att även omfatta uppgiften som tvistlösningsorgan för prövning av tvister mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar. I denna del hänvisar regeringen till myndighetens bedömning i myndighetens tidigare rapport⁸.

Som en del av uppdraget ska myndigheten analysera och lämna förslag på utformning av ansöknings-, handlägnings- och beslutsprocesser hos granskningsnämnden i dess roll som tvistlösningsorgan. Myndigheten ska vidare lämna förslag på nämndens sammansättning vid tvistlösning. I detta ligger även att bedöma behovet av oberoende tekniskt sakkunniga för de tvistlösningsärenden som kräver det och hur det ska regleras.

Myndigheten ska vidare analysera om tvistlösningsförfarandet bör vara obligatoriskt eller frivilligt för leverantörer av videodelningsplattformar samt om nämndens beslut bör vara bindande eller icke-bindande för parterna. Vid dessa analyser och bedömningar ska beaktas att tvistlösningsmekanismen inte får fränta en konsument det rättsskydd som erbjuds i svensk rätt och att en användare inte får fräntas möjligheten att tillvarata sina rättigheter inför domstol.

I uppdraget ingår vidare att myndigheten särskilt ska analysera och lämna förslag på hur granskningsnämnden även i sin roll som alternativt tvistlösningsorgan kan säkerställas en fristående ställning från Mediemyndigheten så att myndighetens tillsynsarbete inte påverkar förutsättningar för en opartisk tvistlösning.

Myndigheten ska analysera om inrättandet av mekanismen respektive utökandet av granskningsnämndens uppdrag ska regleras i lag eller förordning. Myndigheten ska föreslå de nya författningar eller författningsändringar som förslagen kräver.

Myndigheten ska lämna en konsekvensanalys som bedömer vilka effekter förslaget om att låta granskningsnämnden få ett utökat uppdrag innebär.

Avstämning ska göras med Regeringskansliet (Kulturdepartementet) under arbetets gång.

En skriftlig redovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast den 25 oktober 2024.

3.2 Hur uppdraget har genomförts

Myndigheten har i arbetet med rapporten utgått ifrån myndighetens överväganden och slutsatser i myndighetens tidigare rapport som nämnts ovan. Under arbetets gång har möten hållits med samtliga tre ordföranden vid granskningsnämnden för att inhämta deras synpunkter på myndighetens förslag samt för att ta del av deras erfarenheter av bland annat tvistlösning inom andra verksamheter.

⁸ Tvistlösning mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar – ett påbörjat arbete med att utveckla en oberoende mekanism för opartisk tvistlösning, Ku2022/01155 (dnr 21/02768).

Kontakter har tagits med Post- och telestyrelsen (PTS) såsom nationell samordnare för EU:s förordning om digitala tjänster (Digital Services Act, DSA)⁹ samt rörande deras tvistlösning enligt lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation och lagen (2016:534) om åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät. Kammarkollegiet har kontaktats såsom behörig tillsynsmyndighet för de nämnder som arbetar med alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden. Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) har kontaktats mot bakgrund av myndighetens ansvar för tillsyn över vissa bestämmelser i radio- och tv-lagen som är tillämpliga på videodelningsplattformar.

Under våren 2024 skickade myndigheten även ut ett frågeformulär till ett urval av medlemsländer inom European Regulators Group for Audiovisual Media Services (Erga)¹⁰. De länder som tillfrågades var de som vid tiden för framtagandet av myndighetens tidigare rapport uppgav att de inrättat någon form av tvistlösningsmekanism inom eller utom tillsynsmyndigheten. Frågeformuläret skickades ut för att bland annat inhämta information om dessa länders respektive tvistlösningsmekanismer hanterat några tvister och vad tvisterna i så fall handlat om.

Myndigheten har vidare stämt av med Regeringskansliet (Kulturdepartementet) under arbetets gång.

3.3 Utgångspunkter och avgränsningar

Enligt uppdragsbeskrivningen ska myndigheten i sitt arbete utgå från myndighetens bedömning i myndighetens tidigare rapport – att inrättandet av en tvistlösningsmekanism kan ske genom att ge granskningsnämnden ett utökat uppdrag att hantera tvistlösningsärenden. Mot bakgrund av uppdragets tydliga utformning har det i denna rapport därmed inte närmare redogjorts för eller utretts andra lösningar för hur kravet på tillgång till tvistlösning utom domstol kan tillgodoses. I avsnitt 5.3 resonerar dock myndigheten om tvistlösning enligt förordningen om digitala tjänster (DSA) och att det kan finnas skäl framåt att överväga om tvistlösning avseende DSA respektive enligt AV-direktivet borde kunna samordnas.

⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster).

¹⁰ Erga kommer att ersättas av Europeiska nämnden för medietjänster i början av februari 2025, genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1083 av den 11 april 2024 om fastställande av en gemensam ram för medietjänster på den inre marknaden och om ändring av direktiv 2010/13/EU (europeisk mediefrihetsförordning).

4 AV-direktivet och videodelningsplattformar

I detta kapitel redogör myndigheten först för AV-direktivet och de bestämmelser gällande videodelningsplattformar som tillkommit genom ändringsdirektivet. Myndigheten redogör därefter för vad en videodelningsplattformstjänst är samt vilka krav som ställs upp på en leverantör bland annat vad avser skyldigheten att vidta lämpliga åtgärder för att skydda minderåriga och allmänheten från vissa typer av innehåll. Myndigheten redogör även för medlemsstaternas skyldighet att säkerställa att det finns mekanismer för prövning av tvister utanför domstol mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar.

4.1 AV-direktivet

AV-direktivet samordnar vissa bestämmelser om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster inom både Europeiska unionen (EU) och övriga delar av det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Direktivet innehåller grundläggande bestämmelser om bland annat skydd av barn, audiovisuella kommersiella meddelanden (produktplacering, sponsring och reklam)¹¹ och innehåll som uppmanar till hat och våld. I direktivet finns också bestämmelser om bland annat främjande av system för själv- och samreglering.

AV-direktivet är ett så kallat minimidirektiv. Det innebär att medlemsstaterna ska uppfylla den lägstanivå som direktivet lägger fast, samtidigt som de har möjlighet att föreskriva strängare regler inom de områden som samordnas genom direktivet. Dessa regler måste dock alltid överensstämma med unionsrätten i övrigt.

Den 25 maj 2016 presenterade kommissionen ett förslag till ändringar i AV-direktivet. Den 14 november 2018 antogs sedan det så kallade ändringsdirektivet. Ändringsdirektivet innehåller både ändringar i befintliga artiklar i AV-direktivet samt helt nya bestämmelser. En av de största förändringarna är att AV-direktivets tillämpningsområde utökats till att även omfatta videodelningsplattformstjänster och leverantörer av videodelningsplattformar.

Ändringarna i AV-direktivet motiverades mot bakgrund av att marknaden för audiovisuella medietjänster utvecklats avsevärt och i snabb takt till följd av den fortlöpande konvergensen mellan tv- och internetjänster. I ändringsdirektivets första skäl anges att nya typer av innehåll, som videoklipp eller användargenererat innehåll, blivit allt viktigare och att nya aktörer numera är väletablerade.

Videodelningsplattformstjänster lyfts i ändringsdirektivet fram som ett exempel på den mediekonvergens som kräver ett uppdaterat regelverk för att spegla utvecklingen på

¹¹ Se vidare artikel 1.1 h i AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

marknaden och skapa balans mellan tillgång på innehållstjänster online, konsumentskydd och konkurrenskraft.¹²

4.2 Närmare om vad en videodelningsplattformstjänst är

Enligt AV-direktivet är en videodelningsplattformstjänst en tjänst som i informations-, underhållnings- eller utbildningssyfte tillhandahåller allmänheten program¹³, användargenererade videor¹⁴, eller bådadera. Leverantören av videodelningsplattformen saknar redaktionellt ansvar över innehållet men bestämmer hur innehållet ska organiseras.¹⁵

En videodelningsplattformstjänst är alltså lite förenklat en tjänst där allmänheten kan ta del av program eller användargenererade videor som användare laddar upp på plattformen. Begreppet användare definieras inte i vare sig AV-direktivet eller den svenska radio- och tv-lagen (2010:696). I de svenska förarbetena förs emellertid ett resonemang där begreppet användare anses omfatta både de som endast tar del av innehållet på en plattform och de som själva laddar upp innehåll på plattformen. Som exempel anges att det kan handla om allt från privatpersonen som delar ett enstaka klipp med en annan person, till den aktiva bloggaren eller medieföretaget som använder videodelningsplattformen för att nå ut med innehåll till en större publik.¹⁶ En leverantör av en videodelningsplattform är en fysisk eller juridisk person som tillhandahåller en videodelningsplattformstjänst.¹⁷

Videodelningsplattformstjänster tar sig olika uttryck och förekommer i skilda sammanhang. Typexemplet på en videodelningsplattform är Youtube¹⁸. Youtube kännetecknas av att den är öppen för alla, reklamfinansierad och att leverantören av tjänsten i allmänhet inte bestämmer vilket innehåll som användarna tillgängliggör, så länge innehållet som laddas upp inte står i strid med plattformens användarvillkor och policyer. Hur innehållet tillgängliggörs på plattformen styrs av algoritmer och tjänstens användare.

Videodelningsplattformar skiljer sig från audiovisuella medietjänster (tv-sändningar och beställ-tv) genom att innehållet på plattformarna huvudsakligen tillhandahålls av användarna i stället för av leverantörerna själva. Leverantörerna saknar dessutom redaktionellt ansvar för det innehåll som användarna laddar upp.¹⁹ Redaktionellt ansvar är

¹² Skäl 1 och 4 i ändringsdirektivet.

¹³ Ett program är en uppsättning rörliga bilder med eller utan ljud som, oavsett längd, utgör ett enskilt inlag i en programtablå eller en katalog som har sammanställts av en leverantör av medietjänster, t.ex. långfilmer, videoklipp, sportevenemang, komediserier, dokumentärer, barnprogram och dramaproduktioner (artikel 1.1 b i AV-direktivet genom ändringsdirektivet).

¹⁴ En användargenererad video är en uppsättning rörliga bilder med eller utan ljud som, oavsett längd, utgör ett enskilt inlag som skapats av en användare och laddats upp på en videodelningsplattform av samma eller någon annan användare (artikel 1.1 ba i AV-direktivet genom ändringsdirektivet).

¹⁵ Artikel 1.1 aa i AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

¹⁶ SOU 2019:39 s. 245.

¹⁷ Artikel 1.1 da i AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

¹⁸ Youtube är en tjänst som tillhandahålls av Google och företagets europeiska verksamhet är etablerad på Irland. Leverantören av plattformen står därmed under irländsk jurisdiktion.

¹⁹ Av skäl 3 i ändringsdirektivet framgår att det på en videodelningsplattform kan finnas audiovisuella medietjänster (tv-sändningar eller beställ-tv) vars leverantörer är skyldiga att följa AV-direktivets bestämmelser om tv-sändningar eller beställ-tv, även om leverantören av videodelningsplattformen saknar

definierat i AV-direktivet som faktiskt kontroll av såväl valet av program som hur programmen ska struktureras, antingen i en kronologisk programtablå, när det gäller tv-sändningar, eller i en katalog, när det gäller audiovisuella medietjänster på begäran.²⁰ Leverantörer av videodelningsplattformar har med andra ord inte kontroll över användarnas val av program eller videor på plattformarna. Leverantörerna ska dock kunna styra över hur innehållet i tjänsten organiseras. Detta exemplifieras i direktivet med automatiserade metoder eller algoritmer, och då i synnerhet genom presentation, taggning eller sekvensering.²¹ Taggning bör kunna förstås som att innehållet i tjänsten organiseras utifrån information som användaren tillfört den uppladdade videon, till exempel beskrivande ämnesord. Sekvensering handlar om att innehållet organiseras i en viss ordning som styr uppspelningsprocessen.²²

För att en videodelningsplattform ska omfattas av direktivet ska det vara fråga om en tjänst enligt definitionen i artiklarna 56 och 57 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, det vill säga att det ska handla om prestationer som normalt utförs mot ersättning.²³ Att prestationen ska utföras mot ersättning innebär dock inte att tjänsten måste betalas av den som mottar den. Det räcker att tjänsten är av ekonomisk betydelse. Definitionen av en videodelningsplattformstjänst bör inte omfatta icke-ekonomisk verksamhet, såsom tillhandahållande av audiovisuellt innehåll på privata webbplatser och hos icke-kommersiella intressegrupper.²⁴

I ändringsdirektivet förtydligas vidare att AV-direktivet ska vara tillämpligt endast på de tjänster vars huvudsakliga syfte är att tillhandahålla program. Kravet på huvudsakligt syfte bör också anses uppfyllt om tjänsten har audiovisuellt innehåll och en audiovisuell form som kan särskiljas från tjänsteleverantörens huvudsakliga verksamhet. En särskiljbar del av en tjänst – till exempel fristående delar av nättidningar som innehåller audiovisuella program eller användargenererade videor – kan därmed vara en videodelningsplattform enligt direktivet. Det är då endast den särskiljbara delen som omfattas av direktivets krav och då endast med avseende på de program och användargenererade videor som finns där. Videoklipp som är inbäddade i det redaktionella innehållet i digitala versioner av nyhetstidningar och magasin bör inte omfattas av AV-direktivet. Detsamma gäller rörliga bilder såsom GIF-bilder.²⁵

Det finns ingen klar gräns mellan sociala medietjänster och videodelningsplattformstjänster. Tjänster som i dagligt språkbruk kallas för sociala medier kan ha möjligheter till videodelning och en videodelningsplattform kan erbjuda det som traditionellt förknippas med sociala medier. I skäl till ändringsdirektivet anges dock att

redaktionellt ansvar för innehållet. Det redaktionella ansvaret ligger då i stället hos leverantörerna av de audiovisuella medietjänsterna.

²⁰ Artikel 1.1 c i AV-direktivet.

²¹ Artikel 1.1 aa i AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

²² SOU 2019:39 s. 223.

²³ Artikel 1.1 aa i AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

²⁴ Skäl 6 i ändringsdirektivet.

²⁵ Skäl 3 och 6 i ändringsdirektivet.

direktivet ska tillämpas på sociala medietjänster i den utsträckning de omfattas av definitionen av en videodelningsplattform.²⁶ Sociala medietjänster bör också omfattas av direktivet om videodelning utgör en väsentlig funktion i tjänsten.²⁷ I skälen motiveras detta med att sociala medier – som blivit en viktigare kanal för ungdomar när det gäller att dela information, underhålla och utbilda – har ett betydande genomslag genom att de ger användarna möjlighet att forma och påverka andra användares åsikter. Av den anledningen bör därmed även dessa tjänster omfattas av regler som skyddar minderåriga från skadligt innehåll och allmänheten från uppmaning till hat, våld och terrorism.²⁸

Den irländska mediemyndigheten Coimisiún na Meán har jurisdiktion över flera av de största sociala medietjänsterna. Detta följer av den så kallade ursprungslandsprincipen som beskrivs i följande avsnitt. Coimisiún na Meán har i beslut tillkännagivit att till exempel Facebook, Instagram, Youtube, TikTok och X ska kategoriseras som sådana sociala medietjänster som omfattas av definitionen av en videodelningsplattform.²⁹

4.3 Bestämmelser för videodelningsplattformstjänster

De bestämmelser i AV-direktivet som gäller för videodelningsplattformstjänster finns samlade i kapitel IXA under två artiklar (28a och 28b). Utöver de bestämmelser som redogörs för nedan så innehåller artiklarna även delar som innebär att vissa bestämmelser om reklam ska iaktas också av leverantörer av videodelningsplattformar³⁰ samt att medlemsstaterna bland annat uppmanas att använda samreglering och främja självreglering gällande genomförandet av lämpliga åtgärder³¹.

4.3.1 Ursprungslandsprincipen

En grundläggande princip i AV-direktivet är den så kallade ursprungslandsprincipen eller sändarlandsprincipen. Principen innebär att en leverantör endast ska omfattas av en (1) medlemsstats jurisdiktion och att den medlemsstat där leverantören är etablerad ska övervaka att leverantören följer den medlemsstatens reglering, och därigenom AV-direktivets krav. Är leverantören av plattformen etablerad i Sverige har Sverige därmed jurisdiktion även om innehållet på plattformen laddas upp och ses av användare utanför Sverige.

Frågan om jurisdiktion hanteras huvudsakligen i artikel 28a. Jurisdiktionen över en videodelningsplattform bestäms utifrån var leverantören är eller ska anses vara etablerad i enlighet med direktiv 2000/31/EG (det så kallade e-handelsdirektivet).³²

²⁶ Skäl 4 i ändringsdirektivet

²⁷ Skäl 5 i ändringsdirektivet. Tillhandahållandet av program och användargenererade videor kan anses utgöra en väsentlig funktion i den sociala medietjänsten om det audiovisuella innehållet inte endast är underordnat eller utgör en mindre del av verksamheten i den sociala medietjänsten.

²⁸ Skäl 4 och 5 i ändringsdirektivet.

²⁹ [Coimisiún na Meán | Designation Notices \(cnam.ie\)](https://www.cnam.ie/)

³⁰ Artikel 28b.2 i ändringsdirektivet.

³¹ Artikel 28b.4 i ändringsdirektivet.

³² Huvudregeln är att en leverantör som är etablerad i en medlemsstat enligt e-handelsdirektivet även lyder under den medlemsstatens jurisdiktion vid tillämpningen av AV-direktivet. E-handelsdirektivet är till största

4.3.2 Lämpliga åtgärder

Av ändringsdirektivet framgår att det finns utmaningar, i synnerhet i samband med videodelningsplattformar, där användare – särskilt minderåriga – i allt högre grad konsumerar audiovisuellt innehåll. I detta sammanhang har skadligt innehåll och hatpropaganda som tillhandahålls via videodelningsplattformstjänster gett upphov till alltmer oro. För att skydda minderåriga och allmänheten från sådant innehåll är det enligt direktivet nödvändigt att fastställa proportionella bestämmelser om dessa frågor.³³

Enligt artikel 28b.1 a–c ska medlemsstaterna säkerställa att leverantörer av videodelningsplattformar under deras jurisdiktion vidtar lämpliga åtgärder för att skydda

- a) **minderåriga** från program, användargenererade videor och audiovisuella kommersiella meddelanden som kan skada deras fysiska, mentala eller moraliska utveckling i enlighet med artikel 6a.1,
- b) **allmänheten** från program, användargenererade videor och audiovisuella kommersiella meddelanden som innehåller uppmaning till våld eller hat³⁴ mot en grupp eller en medlem av en grupp på någon av de grunder som anges i artikel 21 i stadgan³⁵,
- c) **allmänheten** från program, användargenererade videor och audiovisuella kommersiella meddelanden med innehåll vars spridning utgör en offentlig uppmaning att begå terroristbrott³⁶, brott som gäller barnpornografibrott³⁷ och rasistiska och främlingsfientliga brott³⁸.

Som framgår ovan så hänvisas i artikel 28b.1 a till artikel 6a.1 i AV-direktivet genom ändringsdirektivet som gäller för tv-sändningar och beställ-tv. I den artikeln framgår att exempel på lämpliga åtgärder enligt artikel 6a.1 är val av sändningstid, verktyg för ålderskontroll eller andra tekniska åtgärder. Vidare anges att det skadligaste innehållet, som meningslöst våld och pornografi, ska vara föremål för de striktaste åtgärderna för åtkomstkontroll.³⁹

delen genomfört i Sverige genom lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster (e-handelslagen). Enligt e-handelslagen är en leverantör etablerad i Sverige om näringsverksamheten bedrivs här och leverantören har sitt fasta driftställe här. Är en leverantör inte etablerad i någon medlemsstat enligt e-handelsdirektivet anses en leverantör vara etablerad i en viss medlemsstat baserat på förekomsten av moderföretag, dotterföretag eller en grupp av företag. Vad som avses med dessa tre begrepp framgår av artikel 28a.2 i AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

³³ Skäl 45 i ändringsdirektivet.

³⁴ Se vidare skäl 17 i ändringsdirektivet.

³⁵ Kön, ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder, sexuell läggning eller nationalitet. Skrivningen motsvarar den som finns för tv-sändningar och beställ-tv i artikel 6.1 a i AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

³⁶ Enligt artikel 5 i direktiv (EU) 2017/541. Se vidare skäl 18 i ändringsdirektivet.

³⁷ Enligt artikel 5.4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/93/EU.

³⁸ Enligt artikel 1 i rambeslut 2008/913/RIF.

³⁹ Enligt skäl 20 i ändringsdirektivet, som gäller för tv-sändningar och beställ-tv, bör det skadligaste innehållet, som kan skada minderårigas fysiska, mentala eller moraliska utveckling men som inte nödvändigtvis är brottsligt, vara föremål för de striktaste åtgärder såsom kryptering och effektiv föräldrakontroll, utan att detta påverkar medlemsstaternas möjligheter att vidta striktare åtgärder.

När det gäller kraven på att vidta åtgärder anses det dock inte möjligt att ställa samma krav på plattformslieferantörer som på leverantörer av medietjänster eftersom en leverantör av en videodelningsplattform saknar redaktionellt ansvar för en betydande andel av det innehåll som tillhandahålls på plattformen. Leverantörerna brukar dock normalt kunna styra över hur innehållet i tjänsten organiseras. Leverantörer bör således vara skyldiga att vidta lämpliga åtgärder avseende hur innehållet organiseras, med syftet att skydda minderåriga och allmänheten från vissa typer av innehåll.⁴⁰

Kravet på att vidta lämpliga åtgärder innebär inte heller någon skyldighet för leverantörerna att övervaka den information som läggs upp på plattformen eller att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet. Åtgärderna får inte ge upphov till förhandskontroll eller uppladdningsfiltrering av innehållet som inte står i överensstämmelse med artikel 15 i e-handelsdirektivet^{41, 42}.

Vad de lämpliga åtgärderna ska bestå i

Begreppet lämpliga åtgärder är således centralt för de regler som gäller för en videodelningsplattform. Enligt artikel 28b.3 ska de lämpliga åtgärderna vid tillämpningen av artikel 28b.1 fastställas mot bakgrund av det berörda innehållets art, den skada som det kan orsaka, egenskaperna hos den kategori av personer som ska skyddas samt de rättigheter och legitima intressen som berörs, inklusive rättigheterna och de legitima intressena för leverantörerna av videodelningsplattformar och de användare som skapat eller laddat upp innehållet samt allmänintresset. Medlemsstaterna ska säkerställa att alla leverantörer av videodelningsplattformar som lyder under deras jurisdiktion tillämpar sådana åtgärder. Åtgärderna ska vara praktiskt genomförbara och proportionella med beaktande av videodelningsplattformstjänstens storlek och den tillhandahållna tjänstens art.

I artikel 28b.3 a–j anges att åtgärderna ska, beroende på vad som är lämpligt, bestå i att

- a) **i villkoren** för videodelningsplattformstjänsterna inkludera och tillämpa de krav som avses i artikel 28b.1 (se ovan),
- b) **i villkoren** för videodelningsplattformstjänsterna inkludera och tillämpa de krav som fastställs i artikel 9.1⁴³ för audiovisuella kommersiella meddelanden

⁴⁰ Skäl 47 och 48 i ändringsdirektivet.

⁴¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (e-handelsdirektivet). Artikel 15 i e-handelsdirektivet innehåller ett förbud för medlemsstaterna att ålägga tjänsteleverantörerna en allmän skyldighet att, i samband med tillhandahållande av sådana tjänster som avses i artiklarna 12–14 (förmedlingstjänster), övervaka den information de överför eller lagrar. Tjänsteleverantörerna får inte heller åläggas någon allmän skyldighet att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet. Artikel 15 i e-handelsdirektivet har emellertid utgått eftersom bestämmelsen ersatts av motsvarande artikel 8 i DSA (se artikel 89 i DSA).

⁴² Skäl 47 och 48 i ändringsdirektivet.

⁴³ Av artikel 9.1 framgår bland annat att audiovisuella kommersiella meddelanden ska vara lätta att identifiera som sådana, att de inte får innehålla eller främja diskriminering på grund av kön, ras eller etniskt ursprung, nationalitet, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning samt att de inte får orsaka minderåriga fysisk, mental eller moralisk skada. I artikel 9.1 finns även förbud gällande vissa typer av produkter och tjänster, bland annat cigaretter och andra tobaksvaror. Se vidare skäl 27–30, 33 och 46 i ändringsdirektivet.

- som inte marknadsförs, säljs eller arrangeras av leverantörerna av videodelningsplattformar⁴⁴,
- c) ha en funktion genom vilken användare som laddar upp användargenererade videor kan uppge huruvida videorna, såvitt de vet eller skäligen kan förväntas veta, innehåller **audiovisuella kommersiella meddelanden**,
 - d) upprätta och driva transparenta och användarvänliga mekanismer där användare av videodelningsplattformar till den berörda leverantören av videodelningsplattformar kan **rapportera eller flagga** sådant innehåll som avses i artikel 28b.1 och som tillhandahålls på leverantörens plattform,
 - e) upprätta och driva system som leverantörer av videodelningsplattformar kan använda för att förklara för användarna av videodelningsplattformar **vilka effekter som rapportering och flaggning** enligt artikel 28b.3 led d har haft,
 - f) upprätta och driva **ålderskontrollsystem** för användare av videodelningsplattformar med avseende på innehåll som kan skada minderårigas fysiska, mentala eller moraliska utveckling,
 - g) upprätta och driva lättanvända system som gör det möjligt för användare av videodelningsplattformar att **betygsätta** sådant innehåll som avses i artikel 28b.1,
 - h) se till att det finns **föräldrakontrollsystem** som kontrolleras av slutanvändaren med avseende på innehåll som kan skada minderårigas fysiska, mentala eller moraliska utveckling,
 - i) upprätta och driva transparenta, lättanvända och ändamålsenliga **förfaranden för att handlägga och lösa klagomål** som användare framför till videodelningsplattformens leverantör med avseende på genomförandet av de åtgärder som avses i artikel 28b.3 led d–h,
 - j) se till att det finns ändamålsenliga åtgärder och verktyg för **medie- och informationskunnighet**⁴⁵ och öka användarnas medvetenhet om dessa åtgärder och verktyg.

I ändringsdirektivets skäl framgår att det bör förbli möjligt för leverantörer av videodelningsplattformar att vidta striktare åtgärder på frivillig grund i enlighet med unionsrätten och med respekt för yttrande- och informationsfriheten och mediepluralismen.⁴⁶

4.3.3 Personuppgifter om minderåriga

⁴⁴ Enligt artikel 28b.2 ska en plattformslieferantör uppfylla AV-direktivets grundläggande krav på audiovisuella kommersiella meddelanden i artikel 9.1 om meddelandena marknadsförs, säljs eller arrangeras av leverantören själv. Om meddelandena inte marknadsförs, säljs eller arrangeras av leverantören själv ska denne vidta lämpliga åtgärder för att direktivets regler följs. Vidare ska leverantören av en plattform tydligt informera användarna när användargenererade videor eller program innehåller audiovisuella kommersiella meddelanden, under förutsättning att användaren uppgett detta vid uppladdningen av en video eller om leverantören har kännedom om detta.

⁴⁵ Se vidare skäl 59 i ändringsdirektivet.

⁴⁶ Skäl 49 i ändringsdirektivet.

I artikel 28b.3 fjärde stycket finns också en bestämmelse om att personuppgifter om minderåriga som samlats in eller på annat sätt genererats av leverantörer av videodelningsplattformar i enlighet med artikel 28b.3 led d–h inte ska behandlas för kommersiella ändamål. Sådana personuppgifter kan komma att samlas in genom ett ålders- eller föräldrakontrollsystem eller genom andra tekniska funktioner på en plattform. Kommersiella ändamål kan vara direktmarknadsföring, profilering och beteendestyrda annonsering.

4.3.4 Tvistlösningsmekanismer

Som framgår ovan i det inledande kapitlet finns bestämmelser om att medlemsstaterna ska säkerställa att det finns mekanismer för prövning utanför domstol för att lösa tvister mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar vad gäller tillämpningen av artikel 28b.1 om att leverantörerna ska vidta lämpliga åtgärder för att skydda minderåriga och allmänheten samt artikel 28b.3 om vad de åtgärderna ska bestå i.⁴⁷ Sådana mekanismer ska möjliggöra opartisk tvistlösning och får inte frånta konsumenten det rättsskydd som erbjuds i nationell rätt. Användare ska också kunna tillvarata sina rättigheter inför domstol.⁴⁸ Rätten till ett effektivt rättsmedel och rätten till en rättvis rättegång är grundläggande rättigheter som föreskrivs i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (stadgan). Bestämmelserna i AV-direktivet bör därför inte tolkas på ett sätt som skulle hindra parter från att utöva sin rätt till domstolsprövning.⁴⁹

Vad gäller kravet på tillgång till en tvistlösningsmekanism är bestämmelsen i direktivet allmänt hållen. Medlemsstaterna har därmed stort utrymme att själva välja hur kravet ska uppfyllas och hur en sådan mekanism ska utformas. Medlemsstaterna har också valt att genomföra bestämmelsen på olika sätt. Vissa länder har inordnat mekanismerna i de nationella myndigheterna medan andra länder förlitar sig på befintliga förfaranden utom myndigheterna.

⁴⁷ Artikel 28b.7 i AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

⁴⁸ Artikel 28b.8 i AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

⁴⁹ Skäl 50 i ändringsdirektivet. Se vidare skäl 55 i ändringsdirektivet.

5 Gällande rätt och videodelningsplattformar i Sverige

I detta kapitel redogör myndigheten för hur AV-direktivets bestämmelser om videodelningsplattformar genomförts i svensk rätt i radio- och tv-lagen. Därefter redogörs för det tillsynsansvar som Mediemyndigheten respektive granskningsnämnden för radio och tv har på området. Slutligen redogör myndigheten för videodelningsplattformar på den svenska marknaden och de plattformar som myndigheten hittills registrerat.

5.1 Radio- och tv-lagen

AV-direktivet är i Sverige till största del genomfört genom radio- och tv-lagen. Det framgår av 1 kap. 3 a § radio- och tv-lagen att den är tillämplig på videodelningsplattformar om leverantören av plattformen är etablerad i Sverige enligt AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

En videodelningsplattform definieras i radio- och tv-lagen som

en tjänst där tjänsten, eller en väsentlig funktion i den, som huvudsakligt syfte har att, med hjälp av elektroniska kommunikationsnät i informations-, underhållnings- eller utbildningssyfte, tillhandahålla allmänheten användargenererade videor eller tv-program som leverantören av tjänsten organiserar men inte har redaktionellt ansvar för.⁵⁰

Definitionen i radio- och tv-lagen utgår ifrån direktivets definition men har anpassats för att bland annat stämma överens med den terminologi som redan finns i radio- och tv-lagen. I radio- och tv-lagen används eller definieras till exempel inte begreppet program eftersom den svenska yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469) (YGL) innehåller en definition av program som skiljer sig åt från definitionen i AV-direktivet.⁵¹ AV-direktivets programbegrepp motsvaras i stället i radio- och tv-lagen till stora delar av begreppet tv-program och lagens definition av videodelningsplattform innehåller därmed begreppet tv-

⁵⁰ 3 kap. 1 § 23 p. radio- och tv-lagen.

⁵¹ I 1 kap. 2 § YGL definieras program som innehållet i ljudradio, tv eller andra sådana överföringar av ljud, bild eller text som sker med hjälp av elektromagnetiska vågor samt innehållet i offentliga uppspelningar ur en databas. Definitionen omfattar mer än AV-direktivets definition av samma begrepp. Till exempel omfattas ljudradioprogram, sökbar text-tv och innehåll i databaser med grundlagsskydd av begreppet. I YGL finns inte heller något krav på att ett program ska utgöra ett enskilt inslag av en programtablå eller en katalog.

program.⁵² Radio- och tv-lagens definition är dock inte avsedd att omfatta andra plattformar än de som omfattas av direktivets definition.⁵³

En leverantör av en videodelningsplattform definieras i radio- och tv-lagen som den som tillhandahåller en videodelningsplattform.⁵⁴ Leverantörer av videodelningsplattformar ska anmäla sin verksamhet för registrering hos Mediemyndigheten. I anmälan ska bland annat anges de omständigheter som medför att verksamheten omfattas av radio- och tv-lagen. Leverantörerna är även skyldiga att genast anmäla om de förhållanden som tidigare anmälts till myndigheten ändras.⁵⁵

5.2 Bestämmelser för videodelningsplattformar

Bestämmelserna om videodelningsplattformar är samlade i kapitel 9 a i radio- och tv-lagen. Det svenska genomförandet har inte gått längre än vad ändringsdirektivet kräver, förutom när det gäller bestämmelserna om produktplacering, sponsring och reklam, där motsvarande regler som gäller för leverantörer av audiovisuella medietjänster, så långt möjligt, har införts.⁵⁶ I denna rapport redogörs dock inte närmare för radio- och tv-lagens bestämmelser för leverantörer av videodelningsplattformar om produktplacering, sponsring och reklam eftersom dessa bestämmelser inte kommer att omfattas av tvistlösning.

5.2.1 Åtgärder för att skydda barn och allmänheten

Bestämmelserna i artikel 28b i AV-direktivet om leverantörer av videodelningsplattformars skyldighet att vidta lämpliga åtgärder för att skydda minderåriga och allmänheten från visst typ av innehåll är genomförda i paragrafer i 9 a kap. i radio- och tv-lagen. 9 a kap. 1 § anger kraven för skydd av barn och lyder enligt följande.

9 a kap. 1 §

En leverantör av en videodelningsplattform ska vidta lämpliga åtgärder så att användargenererade videor, tv-program och audiovisuella kommersiella meddelanden med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder inte tillhandahålls på ett sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se dessa, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

⁵² Tv-program definieras i 3 kap. 1 § 21 p. radio- och tv-lagen som program som huvudsakligen består av rörliga bilder med eller utan ljud som ingår i tv-sändning eller i beställ-tv. En användargenererad video definieras i sin tur som en uppsättning rörliga bilder med eller utan ljud som utgör ett enskilt inslag som skapats av en användare och laddats upp på en videodelningsplattform av samma eller någon annan användare (3 kap. 1 § 3 p. radio- och tv-lagen).

⁵³ Prop. 2019/20:168 s. 112.

⁵⁴ 3 kap. 1 § 10 p. radio- och tv-lagen.

⁵⁵ 2 kap. 2 och 4 §§ radio- och tv-lagen.

⁵⁶ Det finns enligt regeringen flera fördelar med att låta samma skyddsnivå gälla för marknadsföring oavsett vilken medietjänst det är fråga om. Ur tittarens perspektiv är det svårt att argumentera för att skyddsintresset inte är lika stort när audiovisuellt innehåll tillhandahålls på en videodelningsplattform som när det tillhandahålls i en tv-sändning eller i beställ-tv. Även ur annonsörernas och mediemarknadens perspektiv framstår det som lämpligt att villkoren inte skiljer sig åt beroende på var innehållet tillhandahålls (prop. 2019/20:168 s. 109).

I de svenska förarbetena ansågs att bestämmelsen om lämpliga åtgärder för att skydda minderåriga så långt möjligt skulle utformas med utgångspunkt i de bestämmelser som gäller för tv i 5 kap. 2 § radio- och tv-lagen. De begrepp som används i paragrafen är därmed avsedda att ha samma betydelse som i 5 kap. 2 §.⁵⁷ Vad som kan vara lämpliga åtgärder exemplifieras i artikel 28b.3 a–j AV-direktivet. En åtgärd kan vara att i användarvillkoren för plattformen inkludera och tillämpa de krav som ställs upp i bestämmelsen. En annan åtgärd kan vara att upprätta och driva ålderskontrollsystem eller föräldrakontrollsystem. Det kan också vara att upprätta och driva transparenta och användarvänliga mekanismer där användare kan rapportera eller flagga videor eller tv-program som innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder som tillhandahålls på ett sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se dem.⁵⁸

Bestämmelsen om skydd mot brottsligt innehåll har följande lydelse.

9 a kap. 3 §

En leverantör av en videodelningsplattform ska vidta lämpliga åtgärder för att användargenererade videor, tv-program och audiovisuella kommersiella meddelanden på plattformen inte har ett innehåll som avses i bestämmelserna

- 1. om olaga hot i 4 kap. 5 § brottsbalken,*
- 2. uppvigling i 16 kap. 5 § brottsbalken,*
- 3. hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § brottsbalken,*
- 4. barnpornografibrott i 16 kap. 10 a § brottsbalken,*
- 5. olaga våldsskildring i 16 kap. 10 c § brottsbalken, eller*
- 6. offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet i 7 § terroristbrottslagen (2022:666).*

När det gäller skydd av allmänheten bör en leverantör vidta åtgärder så att användargenererade videor, tv-program och audiovisuella kommersiella meddelanden inte har ett innehåll som avses i brottsbalkens bestämmelser om olaga hot, uppvigling, hets mot folkgrupp, och barnpornografibrott, olaga våldsskildring samt brott enligt 7 § terroristbrottslagen (2022:666). De åtgärder som en leverantör kan vidta exemplifieras i artikel 28b.3 a–j AV-direktivet. Det kan till exempel vara att i användarvillkoren för plattformen inkludera och tillämpa de krav som ställs upp i bestämmelsen. Det kan också vara att upprätta och driva transparenta och användarvänliga mekanismer där användare kan rapportera eller flagga sådant brottsligt innehåll som räknas upp i bestämmelsen, till exempel om en video på plattformen innehåller uttalanden som utgör hets mot folkgrupp. En åtgärd kan också vara att ha system för att förklara för användare vilka effekter rapportering eller flaggning har haft.⁵⁹

Vad åtgärderna lämpligen ska bestå i

Som redogörs för ovan (avsnitt 4.3.2) så innehåller ändringsdirektivet en utförlig uppräkningslista av vad de lämpliga åtgärderna skulle kunna bestå i. Det handlar till exempel om att en leverantör kan inkludera ändringsdirektivets krav i sina användarvillkor, tillhandahålla

⁵⁷ Prop. 2019/20:168 s. 117.

⁵⁸ Prop. 2019/20:168 s. 198.

⁵⁹ Prop. 2019/20:168 s. 198.

mekanismer där användare kan rapportera och flagga innehåll, ha system som kan användas för att förklara vilka effekter rapportering och flaggning av innehåll har haft, och se till att det finns ett ålders- eller föräldrakontrollsystem. Under beredningen av det svenska genomförandet gjordes dock bedömningen att det inte var lämpligt att införa den i artikel 28b.3 upptagna listan bestående av lämpliga åtgärder i lag mot bakgrund av att området präglas av snabb utveckling och att det sannolikt är mycket få leverantörer av videodelningsplattformar, enligt definitionen i ändringsdirektivet, som kommer att omfattas av de svenska reglerna.⁶⁰ I de svenska förarbetena konstaterades vidare att uppräkningslistan i artikel 28b.3 enbart är exempel på lämpliga åtgärder. Vilka åtgärder som ska vidtas kan variera från fall till fall, och beror bland annat på vilken målgrupp plattformen riktar sig till, hur den är organiserad och hur många användare den har.⁶¹

I samband med utredningen framfördes därtill av ett par remissinstanser synpunkter om att det var viktigt att det i svensk lagstiftning inte infördes några krav som innebär att visst innehåll per automatik tas bort, till exempel genom filterlösningar. I förarbetsuttalandet hänvisas i denna del till att det i ändringsdirektivets skäl framgår att videodelningsplattformarna omfattas av bestämmelserna i e-handelsdirektivet, vilket innebär att leverantörer inte kan åläggas någon allmän skyldighet att övervaka information på plattformen eller att aktivt efterforska fakta eller omständigheter som kan tyda på olaglig verksamhet. Några allmänna krav på automatiskt borttagande av innehåll eller på förhandskontroll varken kan eller ska därför ställas. Vissa remissinstanser ansåg dessutom att en del lämpliga åtgärder som till exempel flaggnings- och varningssystem skulle kunna stå i konflikt med såväl den allmänna yttrandefriheten som YGL. Regeringen ansåg dock inte att ändringsdirektivets krav på leverantörer står i strid med YGL eller med RF. Eftersom en leverantör av en videodelningsplattform saknar redaktionellt ansvar och därmed inte har den faktiska kontrollen över valet av program på plattformen, kan leverantören inte heller anses ensam råda över innehållet i enlighet med YGL:s krav. Kraven på åtgärder med ändamål att skydda minderåriga från skadligt innehåll och allmänheten från innehåll som uppmanar till våld, hat eller terroristbrott på videodelningsplattformar går inte heller längre än de krav som redan i dag gäller för tv-sändningar eller beställ-tv. Enligt förarbetsuttalandet innebär de åtgärder som en leverantör ska vidta till exempel inte någon skyldighet att ta bort innehåll för att det har flaggats av en användare. Regeringen uttalande vidare att lagförslaget inte heller innebär att det av andra skäl kan ställas upp krav på leverantören att ta bort innehåll från plattformen.⁶²

5.2.2 Förbud mot behandling av personuppgifter

9 a kap. 2 § genomför bestämmelsen i artikel 28b.3 fjärde stycket i AV-direktivet om att personuppgifter om minderåriga som samlats in av leverantörer av videodelningsplattformar för att uppfylla de krav som ställs på att skydda barn inte får behandlas för kommersiella ändamål.

⁶⁰ SOU 2019:39 s. 242.

⁶¹ Prop. 2019/20:168 s. 119.

⁶² Prop. 2019/20:168 s. 119.

9 a kap. 2 §

Personuppgifter som samlats in eller på annat sätt genererats av leverantörer av videodelningsplattformar för att uppfylla kravet på åtgärder enligt 1 § får inte behandlas för kommersiella ändamål.

Bestämmelsen har alltså genomförts i en egen paragraf i 9 a kap. i radio- och tv-lagen och återfinns under rubriken ”Skydd av barn” i kapitlet. Det är Integritetsskyddsmyndigheten som har tillsyn över att bestämmelsen följs.⁶³ Paragrafen handlar om behandling av personuppgifter som samlas in eller genereras enligt 9 a kap. 1 § om skydd av barn. Sådana uppgifter får inte behandlas för kommersiella ändamål. Personuppgifter kan komma att samlas in genom ett ålders- eller föräldrakontrollsystem eller genom andra tekniska funktioner på en plattform. Till skillnad från direktivet ansågs i de svenska förarbetsuttalandena att bestämmelsen bör gälla oavsett vilka personuppgifter som samlas in eller genereras av en leverantör.⁶⁴ Kommersiella ändamål kan vara direktmarknadsföring, profilering eller beteendestyrd annonsering.

5.3 Mediemyndighetens tillsynsansvar

Mediemyndigheten har i uppdrag att inom sitt verksamhetsområde verka för yttrandefrihet, medie- och informationskunnighet samt främja möjligheterna till mediemångfald och tillgänglighet. Myndigheten ska också verka för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare, ta tillvara deras erfarenheter samt verka för att skydda barn från skadlig mediepåverkan.⁶⁵ Myndigheten ansvarar – i de fall uppgifterna inte ligger på regeringen eller någon annan myndighet – för frågor om bland annat tillstånd, registrering och tillsyn när det gäller tv och ljudradio samt – sedan den 1 december 2020 – videodelningsplattformar.

Myndigheten har enligt radio- och tv-lagen tillsyn vad avser leverantörer av videodelningsplattformar när det gäller bestämmelserna om krav på lämpliga åtgärder i 9 a kap. 1, 3 och 13 §§.⁶⁶ Det kan till exempel handla om att kontrollera att en leverantör vidtagit åtgärder och bedöma om de åtgärder som vidtagits är tillräckliga eller inte.⁶⁷ Myndigheten får besluta om de förelägganden som behövs i enskilda fall för att en leverantör av en videodelningsplattform ska följa dessa bestämmelser.

Myndigheten får även besluta om de förelägganden som behövs för att en leverantör ska följa bestämmelsen om att lämna upplysningar enligt 16 kap. 9 a §.⁶⁸ Myndigheten får vidare besluta om de förelägganden som behövs för att bestämmelsen om

⁶³ 16 kap. 4 a § radio- och tv-lagen.

⁶⁴ Prop. 2019/20:168 s. 136.

⁶⁵ 1 § i förordningen (2023:844) med instruktion för Mediemyndigheten (instruktionen).

⁶⁶ 16 kap. 3 § andra stycket radio- och tv-lagen. Myndigheten ska samråda med Konsumentverket i frågor om sådana lämpliga åtgärder kopplade till audiovisuella kommersiella meddelanden som leverantörer av videodelningsplattformar ska vidta enligt radio- och tv-lagen (9 § instruktionen).

⁶⁷ Prop. 2019/20:168 s. 129.

⁶⁸ 17 kap. 11 a § radio- och tv-lagen.

anmälningsskyldighet i 2 kap. 2 och 4 §§ följs. Endast ett beslut om föreläggande gällande anmälningsskyldigheten får förenas med vite.⁶⁹

Myndigheten är vidare nationell tillsynsmyndighet enligt artikel 30 i AV-direktivet och ska delta i Erga arbete. Därtill ska myndigheten medverka till informationsutbyte med andra behöriga tillsynsmyndigheter i enlighet med artikel 30 a i AV-direktivet.⁷⁰

Myndigheten har även, tillsammans med PTS och Konsumentverket, blivit utsedd av regeringen att ha tillsynsansvar över DSA-förordningen.⁷¹ Förordningen började gälla i sin helhet den 17 februari 2024 och har som huvudsyfte att göra de digitala tjänster som europeiska medborgare och företag använder säkrare, mer transparenta och förutsägbara.⁷² Förordningen ämnar också bland annat att göra det lättare för myndigheter att komma åt olagligt innehåll online samt att förenkla tillsyn över landsgränser inom EU.⁷³ DSA reglerar så kallade förmedlingstjänster⁷⁴ vilka delas upp i fem olika kategorier i förordningen.⁷⁵ Varje leverantör av en tjänst omfattas av bestämmelser och skyldigheter i DSA i olika utsträckning beroende på vilken kategori av tjänst som erbjuds en användare (tjänstemottagare⁷⁶). Onlineplattformar, som är en kategori av tjänster som omfattas av DSA, är en typ av tjänst som på begäran av en tjänstemottagare lagrar och sprider information till allmänheten.⁷⁷ Leverantörer av videodelningsplattformar hör till denna kategori av tjänster och träffas således av de krav som DSA ställer på onlineplattformar. När det gäller leverantörer av onlineplattformar har Mediemyndigheten tillsyn över till exempel artikel 28 i DSA som bland annat innefattar krav på att leverantörer av plattformar som är tillgängliga för minderåriga ska införa lämpliga och proportionella åtgärder för att säkerställa att minderåriga, när de nyttjar tjänsten, ska ha en hög nivå av ”integritet, säkerhet och trygghet”, och artikel 14 som dels beskriver de krav som ställs på en plattformens allmänna villkor, dels hur en leverantör av en plattform ska tillämpa sina allmänna villkor.⁷⁸

5.4 Granskningsnämnden för radio- och tv:s tillsynsansvar

⁶⁹ 17 kap. 11 § första stycket 1 p. radio- och tv-lagen.

⁷⁰ 1–4 och 10 §§ förordning (2023:844) med instruktion för Mediemyndigheten (nedan instruktionen).

⁷¹ Regeringsbeslut Fi2024/00301, Uppdrag till Post- och telestyrelsen, Konsumentverket och Mediemyndigheten att vara behöriga myndigheter och till Post- och telestyrelsen att vara samordnare för digitala tjänster enligt EU:s förordning om digitala tjänster, 2024-02-08.

⁷² Artikel 1 i DSA.

⁷³ Skäl 9 och 12 i DSA.

⁷⁴ Förmedlingstjänster kan förenklat beskrivas som tjänster som utgör infrastruktur för tredje parts innehåll, vara eller tjänst (till exempel ett meddelande, en uppladdad video, ett blogginlägg eller en vara som bjuds ut till försäljning). Förmedlingstjänsterna kan till exempel vara marknadsplatser, sociala medier, plattformar för delning av innehåll, app-butiker och plattformar för att boka resor och boende, (SOU 2023:39 s. 50).

⁷⁵ De förmedlingstjänster som omfattas av DSA är kategorierna *enbart vidarebefordran* (mere conduit), *cachning, värdtjänster* (varav vissa är *onlineplattformar* av olika storlek) samt *mycket stora onlinesök-motorer*.

⁷⁶ Tjänstemottagare är enligt definitionen i artikel 3 b en fysisk eller juridisk person som använder en förmedlingstjänst, i synnerhet för att söka information eller göra den tillgänglig.

⁷⁷ Artikel 3 i DSA.

⁷⁸ De tre myndigheternas ansvarsfördelning över tillsynen av artiklarna i DSA framgår av uppdraget till myndigheterna i regeringens beslut Regeringsbeslut Fi2024/00301. Uppdraget ska pågå under 2024, därefter förväntas behörigheten framgå genom kompletterande lagstiftning och förordning (se SOU 2023/39).

Inom Mediemyndigheten finns det särskilda beslutsorganet⁷⁹ granskningsnämnden för radio och tv (granskningsnämnden). Granskningsnämnden övervakar genom granskning i efterhand om program som har sänts i tv, sökbar text-tv eller ljudradio eller som har tillhandahållits i beställradio som finansieras med public service-avgift enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst eller i beställ-tv står i överensstämmelse med radio- och tv-lagen och de programrelaterade villkor som kan gälla för tjänsterna.⁸⁰ Granskningsnämnden har bland annat tillsyn över att bestämmelser om produktplacering, sponsring och reklam följs. Nämnden har även tillsyn över att leverantörer av medietjänster följer bestämmelserna om skydd av barn i 5 kap. 2 och 3 §§ radio- och tv-lagen. Enligt 5 kap. 2 § radio- och tv-lagen får program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder inte sändas i tv under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Sådana program får inte heller tillhandahållas i beställ-tv på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Enligt 5 kap. 3 § radio- och tv-lagen ska en leverantör av medietjänster som sänder eller tillhandahåller program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder varna för att sådant innehåll förekommer. Nämnden ska vidare enligt 16 kap. 2 § fjärde stycket radio- och tv-lagen anmäla till Justitiekanslern, om den finner att en sändning eller ett tillhandahållande innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 5 kap. 2 §, eller en sändning har ett innehåll i strid med 5 kap. 14 §⁸¹.

Granskningsnämnden har därtill tillsyn över att leverantörer av videodelningsplattformar följer bestämmelserna i 9 a kap. 4–9 §§ om produktplacering, sponsring och reklam.⁸² Utöver den granskning som följer av tillsynen över reklamreglerna granskar inte nämnden innehåll på videodelningsplattformar förutom i de fall det handlar om att en beställ-tv-tjänst har en verksamhet på plattformen. Granskning av innehåll på en videodelningsplattform i ett sådant fall görs då med stöd av att nämnden granskar beställ-tv.

Leverantörer av medietjänster som inte följer bestämmelserna om produktplacering, sponsring och reklam får enligt 17 kap. 5 § åläggas att betala en särskild avgift. Vid prövning av frågan om avgift ska påföras ska rätten särskilt beakta överträdelsens art, varaktighet och omfattning. Avgiften tillfaller staten. Frågor om påförande av särskild

⁷⁹ Beslutande organ inom en myndighet regleras i första hand i myndighetens instruktion. Beslutsorganen ansvarar för sina beslut inför regeringen och ska inte förväxlas med rådgivande organ, till exempel samråds- eller expertorgan, som utses av myndighetens ledning (<https://www.regeringen.se/490474/contentassets/dd46d2979bc2481db56caa146f34170d/vagledning-for-statliga-myndighetsstyrelser.pdf>).

⁸⁰ 16 kap. 2 § radio- och tv-lagen.

⁸¹ Enligt 5 kap. 14 § radio- och tv-lagen får program som sänds över satellit enligt 1 kap. 3 § första stycket 2 eller 3 p. och som inte är avsedda att tas emot i Sverige inte ha ett innehåll som uppmanar till terroristbrott, våld eller hat som omfattas av artikel 6 i AV-direktivet genom ändringsdirektivet och som avses i

⁸² 16 kap. 2 § radio- och tv-lagen. Konsumentombudsmannen har, precis som för tv, tillsyn över bestämmelserna om barnreklam (9 a kap. 10 §) och förbud mot reklam för medicinsk behandling som är tillgänglig endast efter ordination (9 a kap. 11 §).

avgift enligt 17 kap. 5 § prövas av Förvaltningsrätten i Stockholm på ansökan av granskningsnämnden.⁸³

5.5 Videodelningsplattformar under svensk jurisdiktion

Som redogjorts för ovan (avsnitt 4.3.1) har Sverige jurisdiktion över videodelningsplattformar där leverantören av plattformen är etablerad i Sverige.⁸⁴ I mars 2022 registrerade myndigheten den första svenska videodelningsplattformen; plattformen Swebbtube som tillhandahålls av Svensk Webbtv AB. Under år 2024 har ytterligare två plattformar registrerats av myndigheten. Det är plattformarna Solidsport och Voyd tv vilka tillhandahålls av Solidsport AB, respektive Voyd AB. Swebbtube och Voyd tv är en typ av videodelningsplattformar som utgör intresseforum med möjlighet till videodelning. Aktören Solidsport är i stället en typ av videodelningsplattformar för streaming av sport och erbjuder en plattform för idrottsförbund och föreningar som vill sända sina cuper, event och matcher via internet.

När det gäller marknaden framöver så bedömer myndigheten att så länge som de stora utländska plattformarna, såsom tidigare nämnda Youtube, samt de globala sociala medietjänsterna som möjliggör videodelning, såsom Facebook, Instagram, Tiktok och Snapchat, fortsätter att vara användarvänliga, gratis och användas av många så är det sannolikt att dessa plattformar kommer att vara de vanligaste för videodelning – även i Sverige. Myndigheten bedömer därför att någon stor ökning av videodelningsplattformar med etablering i Sverige sannolikt inte är att vänta.

⁸³ 19 kap. 4 § radio- och tv-lagen.

⁸⁴ Artikel 28a.1–4 AV direktivet genom ändringsdirektivet.

6 Bestämmelser om alternativ tvistlösning i andra regelverk

Videodelningsplattformar träffas inte bara av AV-direktivets bestämmelser om tvistlösning. Det finns bestämmelser om alternativ tvistlösning även i andra regelverk på konsument- och/eller medieområdet som omfattar videodelningsplattformar. I det följande kapitlet redogör myndigheten för de regelverk som myndigheten identifierat som relevanta i förhållande till den för uppdraget aktuella tvistlösningsmekanismen enligt AV-direktivet.

6.1 Alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden

Kammarkollegiet prövar och godkänner alternativa tvistlösningsorgan i Sverige enligt lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden och EU-direktivet om alternativ tvistlösning⁸⁵ som fastslår att det ska finnas alternativa tvistlösningsorgan- och förfaranden av hög kvalitet för konsumenttvister i hela EU. Kammarkollegiet följer också upp och kontrollerar att de nämnder som arbetar med alternativ tvistlösning fortsätter att uppfylla krav på sakkunskap, oberoende, opartiskhet, öppenhet, effektivitet och rättvisa förfaranderegler⁸⁶.

Det finns för närvarande sju godkända nämnder⁸⁷, däribland Allmänna reklamationsnämnden (ARN)⁸⁸ som får anses vara den mest välkända tvistlösningsnämnden i Sverige.⁸⁹ Endast ett fåtal av nämnderna hanterar tvistlösning inom samma sektorer. Viss överlappning finns inom sektorer där de mindre tvistlösningsnämnderna enbart löser tvister för anslutna företag (medlemmar) medan ARN har kompetens att pröva tvister gällande övriga näringsidkare.

Mediemyndigheten har varit i kontakt med Kammarkollegiet för att utreda frågan huruvida granskningsnämnden, i det fall nämndens uppdrag utökas till att även omfatta tvistlösning, skulle kunna godkännas som nämnd enligt lagen om alternativ tvistlösning i

⁸⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU av den 21 maj 2013 om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (direktivet om alternativ tvistlösning).

⁸⁶ Nämnderna ska rapportera in sina resultat till Kammarkollegiet vartannat år. Kammarkollegiet sammanställer sedan uppgifterna i en rapport till EU.

⁸⁷ Allmänna reklamationsnämnden, Fastighetsmarknadens reklamationsnämnd, Nämnden för Rättsskyddsfrågor, Personförsäkringsnämnden, Sveriges advokatsamfundets Konsumenttvistnämnd, Sveriges Begravningsbyråers Förbunds Reklamationsnämnd och Trafikskadenämnden.

⁸⁸ ARN har inte godkänts av Kammarkollegiet utan det framgår direkt av ARN:s instruktion (förordning [2015:739] med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden) att myndigheten är en nämnd för alternativ tvistlösning enligt ovannämnda lag och att myndigheten ska fullgöra de uppgifter som åligger sådana nämnder.

⁸⁹ <https://www.kammarkollegiet.se/vara-tjanster/alternativ-tvistlosning-och-overklaga/ansok-om-att-bli-namnd-for-alternativ-tvistlosning/godkanda-namnder-for-alternativ-tvistlosning>.

konsumentförhållanden trots det förhållande att nämnden kan komma att hantera inte enbart renodlade konsumenttvister utan även handlägga tvister mellan två näringsidkare. Kammarkollegiet konstaterar inledningsvis att det inte helt kan uteslutas att myndigheten vid en prövning skulle kunna godkänna en sådan nämnd om den även har en verksamhet som faller inom tillämpningsområdet för lagen om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden. Kammarkollegiet framhåller vidare att det aktuella fallet med granskningsnämnden som tvistlösare även är speciellt på grund av att nämnden utgör en myndighet, något som inte tidigare hanterats i form av en konkret ansökan. Enligt Kammarkollegiet skulle en bedömning om granskningsnämnden kan utses till godkänd nämnd eller inte snarast falla på regeringen. I den bedömningen hänvisar Kammarkollegiet till att det i förarbetsuttalanden⁹⁰ framgår att bland annat konstitutionella skäl talar för att den behöriga myndigheten (det vill säga Kammarkollegiet) inte bör pröva om förordning med instruktion för en förvaltningsmyndighet uppfyller lagens krav.

Skulle granskningsnämnden godkännas som nämnd enligt lagen om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden bedömer myndigheten att det möjligen skulle behövas göras en översyn av nämndens handläggningsprocesser vid tvistlösningsärenden så att dessa motsvarar de krav som tvistlösningsdirektivet ställer upp. Myndigheten har inom ramen för denna rapport inte tagit hänsyn till tvistlösningsdirektivets bestämmelser vid utarbetandet av förslagen till ansöknings-, handläggnings- och beslutsprocesser för granskningsnämnden i dess roll som tvistlösningsorgan. Ett resonemang utifrån tvistlösningsdirektivets bestämmelser⁹¹ har dock gjorts när det gäller bestämmandet av en tidsfrist för anmälan av en tvist (se överväganden i 8.2.2).

Utöver detta skulle även prövningsmöjligheten av konsumenttvister hos ARN kunna påverkas om granskningsnämnden godkänns som nämnd enligt lagen om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden. Enligt 6 § förordning (2015:739) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden prövar nämligen inte ARN tvister som kan eller har prövats av en nämnd för alternativ tvistlösning som godkänts enligt lagen om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden. Om granskningsnämnden i stället inte godkänns som en sådan nämnd, skulle en tvist mellan en användare och en svensk videodelningsplattform kunna prövas av ARN. Det ska då handla om en tvist mellan en konsument och en näringsidkare och tvisten måste i övrigt uppfylla förutsättningarna för att ARN ska kunna pröva tvisten, såsom att användarens ekonomiska krav ligger över den värdegräns som krävs för området etc. Potentiellt skulle en sådan tvist kunna avse en användares prenumeration av en tjänst som erbjuds av en leverantör av en videodelningsplattform.

6.1.1 Europeiska plattformen för tvistlösning online

Samtliga sju nämnder Kammarkollegiet godkänt enligt ovan är även anslutna till den europeiska plattformen för tvistlösning online, som tillhandahålls av kommissionen och som har inrättats så att konsumenter som handlar varor eller tjänster online från andra EU-

⁹⁰ Prop. 2014/15:128 s. 35.

⁹¹ Artikel 5.4e i direktivet om alternativ tvistlösning.

länder ska kunna lösa sina tvister direkt på internet. En konsument som är bosatt inom EU, Norge, Island eller Liechtenstein kan använda plattformen för att hitta en lösning på sitt konsumentproblem – genom att kontakta en näringsidkare för att lösa tvisten direkt eller genom att komma överens om att ett tvistlösningsorgan utanför domstol ska handlägga ärendet. Tvistlösningsplattformen är ett gratis webbverktyg och kan användas på respektive lands officiella språk. Alla näringsidkare och återförsäljare som är verksamma online i något av ovanstående länder är skyldiga att tillhandahålla en länk till plattformen och en e-postadress som plattformen kan kontakta aktören på.⁹²

En användare av en svensk videodelningsplattform som fått ett problem i samband med näthandel på plattformen skulle således kunna använda den europeiska onlineplattformen för att hitta en lösning på sitt konsumentproblem. Sannolikt är att användaren, via onlineplattformen, skulle bli hänvisad till ARN för att lösa sin konsumenttvist i de fall tvisten inte går att lösa direkt med näringsidkaren – i det här scenariot den svenska videodelningsplattformen.

6.2 Tvistlösning utanför domstol i EU:s förordning om digitala tjänster (DSA)

Enligt artikel 21.1 i ovan nämnda DSA-förordningen har användare av onlineplattformar rätt att vända sig till varje organ för tvistlösning utanför domstol, som certifierats i enlighet med DSA, för att lösa tvister som gäller en onlineplattformslieferantörs modereringsbeslut⁹³. De tjänstemottagare som omfattas av rätten till tvistlösning är alla de, mot vilka beslut som avses i artikel 20.1 i DSA riktas, det vill säga alla som berörs av ett modereringsbeslut.⁹⁴ Det kan således till exempel röra sig om tvister till följd av avlägsnande av information som en användare av en digital plattform har laddat upp. Sådana tvister kan uppkomma när användaren har framställt klagomål till leverantören, men klagomålet inte har kunnat lösas genom leverantörens interna system för hantering av klagomål.⁹⁵ Av skäl 59 i DSA framgår att de tvistlösningsorgan som användare kan vända sig till ska möjliggöra opartisk tvistlösning och får inte frånta tjänstemottagaren det rättsskydd som erbjuds i nationell rätt. Resultatet av förfarandet för tvistlösning utanför domstol är inte bindande och hindrar inte parterna från att inleda rättsliga förfaranden avseende samma tvist.

Tvistlösningsorganet kan vara ett organ som medlemsstaten väljer att inrätta särskilt för ändamålet eller en redan befintlig aktör som certifieras av samordnaren för digitala tjänster.⁹⁶ I skälen till DSA framhålls att det inte åligger medlemsstaterna att inrätta sådana

⁹² <http://ec.europa.eu/odr>.

⁹³ Modereringsbeslut omfattar bland annat beslut om att information ska avlägsnas, göras oåtkomligt eller dess synlighet begränsas, beslut om tillhandahållandet av tjänsten till mottagarna ska avbrytas tillfälligt eller avslutas, beslut om mottagarnas konto ska stängas och beslut om möjligheten att monetarisera information som tillhandahålls av mottagarna ska upphävas tillfälligt, avslutas eller på annat sätt begränsas.

⁹⁴ Artikel 20.1 DSA.

⁹⁵ SOU 2023:39 s. 165.

⁹⁶ Artikel 21.6 och 21.3 DSA.

organ för tvistlösning utanför domstol, bestämmelsen ger endast en sådan möjlighet.⁹⁷ I de svenska förarbetena konstaterade regeringen att det för närvarande inte finns ett behov av att i Sverige inrätta ett nytt organ för tvistlösning utanför. Som skäl för den bedömningen konstaterade regeringen att det finns stora osäkerhetsfaktorer om de potentiella tvisterna, till exempel när det gäller vilken typ av modereringsbeslut som kommer att bli föremål för tvistlösning och om tvistlösningsorganet ska anpassas för både konsumenttvister och för tvister mellan näringsidkare. Regeringen ansåg att det sannolikt kommer finnas ett mera robust underlag när förordningen har varit i kraft en tid och att en ny utvärdering bör göras framöver.⁹⁸

Det kan i sammanhanget redogöras för att det i övervägandena om inrättande av ett tvistlösningsorgan, i de ovan nämnda svenska förarbetena, noterades att MPRT vid tillfället för arbetet med utredningen nyligen redovisat sin rapport om ett påbörjat arbete att utveckla en opartisk tvistlösningsmekanism för användare och leverantörer av videodelningsplattformar och att myndigheten förordat att granskningsnämnden skulle ges detta uppdrag. I förarbetena konstaterades att den typ av tvister som skulle vara aktuella för det tvistlösningsorgan som myndigheten föreslagit kan ha paralleller med de tvister som kan väntas uppstå inom ramen för DSA, men även skillnader framhålls. Det ansågs att det särskilt bör framhållas att tvistlösning enligt DSA avser enskilda modereringsbeslut medan tvistlösning enligt AV-direktivet avser hur innehållet på en plattform ska organiseras (till exempel lämpliga åtgärder för ålderskontroll), och att innehållsprövning enligt AV-direktivets bestämmelser om bland annat reklam även fortsättningsvis ska ske inom ramen för granskningsnämndens tillsynsverksamhet, inte tvistlösningen. I förarbetena beskrivs vidare att då många videodelningsplattformar kan anses vara förmedlingstjänster i DSA:s mening, det vill säga förmedlar innehåll mellan tjänstemottagare, kan de komma att träffas av kraven i både AV-direktivet och DSA. Därtill anges att om granskningsnämndens uppdrag utökas i enlighet med Mediemyndighetens förslag, anser utredningen att påtagliga samordningsvinster och tillvaratagande av kompetens skulle kunna uppnås om uppdraget i ett senare skede skulle vidgas ytterligare till att även omfatta tvister enligt DSA. Enligt utredningen finns emellertid ett flertal frågor som skulle behöva utredas vidare inför ett sådant utvidgande, bland annat möjligheten att hantera alla slags DSA-tvister samt potentiell överlappning med granskningsnämndens tillsynsverksamhet och därmed eventuella problem i förhållande till kravet på att tvistlösningen ska vara opartisk.⁹⁹

Med anledning av detta bör det tilläggas att myndigheten inom ramen för detta uppdrag inte tar ställning till om granskningsnämnden bör kunna hantera även tvister som kan uppstå med hänvisning till bestämmelser i DSA eller om tvister avseende tillämpningen av lämpliga åtgärder enligt AV-direktivet bör kunna hanteras av tvistlösningsorgan som certifierats enligt DSA. Myndigheten anser att det är relevant att framöver titta på frågan

⁹⁷ Skäl 59 i DSA.

⁹⁸ Lagrådsremiss från Finansdepartementet, Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om digitala tjänster, s. 99 f.

⁹⁹ SOU 2023:39 s. 172 f.

samlat i och med att tvistlösning i de respektive systemen avser närliggande områden och att det delvis handlar om samma aktörer.

Som framgår ovan kan den tvistlösning utom domstol som ska möjliggöras enligt DSA även erbjudas av en redan befintlig aktör som certifieras som tvistlösningsorgan av samordnaren för digitala tjänster.¹⁰⁰ I egenskap av den svenska samordnaren för digitala tjänster är det myndigheten PTS som har i uppgift att utföra nämnda certifiering av tvistlösningsorgan i Sverige. Myndigheten har med anledning av detta kontaktat PTS som informerat om att de i dagsläget inte mottagit några ansökningar om certifiering från ett organ¹⁰¹. PTS hänvisar vidare till artikel 21.8 i DSA om att alla utsedda samordnare i medlemsstaterna som certifierar organ för tvistlösning utanför domstol ska anmäla till kommissionen de organ som har certifierats. Kommissionen ska därefter offentliggöra informationen. Om PTS får in en förfrågan från en användare om tvistlösning utanför domstol kan myndigheten därmed hänvisa till kommissionens webbplats och en användare kan då välja ett annat certifierat tvistlösningsorgan inom EU eftersom certifieringen är giltig i samtliga medlemsstater.¹⁰²

6.3 Upphovsrättsdirektivet

I april 2019 antogs EU-direktivet om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden (upphovsrättsdirektivet).¹⁰³ Dess huvudsakliga syfte är att anpassa och komplettera unionens upphovsrättsliga regelverk till den senaste tekniska utvecklingen. Direktivet har till viss del genomförts i svensk rätt genom bestämmelser i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Såväl leverantörer som användare av videodelningsplattformar träffas av bestämmelserna. Reglerna innebär bland annat att leverantörer av tjänster på internet där användarna själva laddar upp material, ska vara skyldiga att i flera avseenden agera i förhållande till material som mot rättsinnehavarens vilja laddas upp på tjänsterna,¹⁰⁴ exempelvis genom att hindra tillgång till sådant innehåll. Användare ska kunna klaga till leverantören när tillgången till innehåll som de har laddat upp har hindrats eller avlägsnats. Enligt direktivet ska sådana upphovsrättsliga tvister mellan rättsinnehavare, användare och tjänsteleverantörer kunna prövas utom domstol.¹⁰⁵ Patent- och registreringsverket har i uppgift att tillhandahålla en förteckning över personer som vill bistå som medlare i sådana tvister.¹⁰⁶ Upphovsrättsliga tvister faller således utanför den nu aktuella tvistlösningsmekanismens prövningsområde.

¹⁰⁰ Artikel 21.6 och 21.3 DSA.

¹⁰¹ PTS informerar om att två organ har certifierats i Malta respektive Tyskland. Information finns på respektive samordnarens hemsida: [Bundesnetzagentur - Press - DSC certifies first national dispute settlement body for online platforms](#) och [The Digital Services Act | Malta Communications Authority \(mca.org.mt\)](#)

¹⁰² Artikel 21.3 och skäl 59 i DSA.

¹⁰³ Europarlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG (upphovsrättsdirektivet).

¹⁰⁴ Prop. 2021/22:278 s. 1.

¹⁰⁵ Artikel 17 i upphovsrättsdirektivet.

¹⁰⁶ Prop. 2021/22:278 s. 148 f.

7 Utgångspunkter för myndighetens överväganden

I här kapitlet redogör myndigheten för några generella utgångspunkter för den nu aktuella tvistlösningsmekanismen mot bakgrund av de krav som ställs upp avseende mekanismen i artikel 28b i AV-direktivet. Myndigheten redogör först för mekanismens uppdrag och prövningsområde. Myndigheten beskriver sedan vad som enligt myndigheten bör beaktas för att säkerställa att mekanismen inte fråntar användare det rättskydd som erbjuds i svensk rätt eller hindrar användare från att tillvarata sina rättigheter inför domstol.

7.1 Mekanismens prövningsområde

Som ovan nämnts har Sverige en skyldighet att säkerställa att en mekanism för prövning utanför domstol är tillgänglig för att lösa tvister mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar. Den aktuella mekanismen ska lösa tvister mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar vad gäller tillämpningen av artikel 28b.1 och 3 i AV-direktivet.¹⁰⁷

I svensk lagstiftning genomförs ovan nämnda punkter i artikel 28b i AV-direktivet i 9 a kap. 1–3 §§ radio- och tv-lagen. 1 § innehåller bestämmelser om lämpliga åtgärder för skydd av barn, medan 3 § innehåller bestämmelser om lämpliga åtgärder för att innehåll på plattformen inte har ett innehåll av angivet brottsligt slag (jfr artikel 28b.1 i AV-direktivet). Bestämmelsen i 2 § innehåller ett förbud mot att personuppgifter som samlats in eller på annat sätt genererats av leverantörer av videodelningsplattformar för att uppfylla de krav som ställs på att skydda barn inte får behandlas för kommersiella ändamål. Bestämmelsen genomför artikel 28b.3 fjärde stycket i AV-direktivet och återfinns, såsom 1 § om lämpliga åtgärder för skydd av barn, under rubriken ”Skydd av barn” i 9 a kap radio- och tv-lagen. Mot bakgrund av hur artikel 28b i AV-direktivet är uppställd och hur artikeln har genomförts i svensk lag samt hur direktivet anger mekanismens prövningsområde, gör myndigheten bedömningen att också bestämmelsen i 2 § om förbud mot behandling av personuppgifter ingår i den materiella reglering som kan bli föremål för tvistlösning. Bestämmelserna i 9 a kap. 1–3 §§ radio- och tv-lagen utgör således, enligt myndighetens bedömning, den materiella reglering i svensk rätt som mekanismens prövning ska utgå från. Mekanismens ansvarsområde är alltså begränsat till att avse tvister gällande de lämpliga åtgärder som en leverantör ska vidta för att skydda minderåriga och allmänheten från vissa typer av innehåll samt vad de åtgärderna ska bestå i. Mekanismen ska också kunna pröva tvister om behandling av personuppgifter för kommersiella ändamål.

¹⁰⁷ Artikel 28b.7 i AV-direktivet genom ändringsdirektivet.

Under utredningen av för tvistlösningsmekanismen aktuella materiella regleringen i svensk rätt har myndigheten även resonerat kring bestämmelsen i 9 a kap. 13 § radio- och tv-lagen om krav på leverantören att vidta åtgärder. I bestämmelsen anges att ”en leverantör av en videodelningsplattform ska vidta lämpliga åtgärder i syfte att få användarna av plattformen att agera i enlighet med vad som föreskrivs i detta kapitel och i 7 kap. 3 § andra stycket alkohollagen (2010:1662)”. Enligt förarbetsuttalanden genomför bestämmelsen delvis artikel 28b.2 och 3 i AV-direktivet, men där förtydligas också att bestämmelsen tar sikte på kravet på leverantörer i förhållande till produktplacering, sponsring och reklam på plattformen.¹⁰⁸ Den tar alltså inte sikte på barnskydd och skydd mot brottsligt innehåll som lämpliga åtgärder handlar om i 1–3 §§. Mot bakgrund av vad som framgår i förarbetsuttalanden samt hur AV-direktivet är uppställt gör myndigheten bedömningen att 13 § inte ska ingå i den materiella reglering som mekanismens prövning ska utgå ifrån.

Ytterligare en fråga som väckts under arbetets gång är formuleringen av kravet i 9 a kap. 3 § radio- och tv-lagen om att leverantörer ska vidta lämpliga åtgärder för att skydda allmänheten från brottsligt innehåll. Enligt myndigheten kan formuleringen möjligen uppfattas som strängare i den svenska regleringen än hur bestämmelsen är utformad i AV-direktivet. Bestämmelsen i artikel 28b.1 i direktivet anger skyldighet för leverantörer av videodelningsplattformar att vidta lämpliga åtgärder för att skydda allmänheten från sådant brottsligt innehåll som anges i artikeln. I bestämmelsen i radio- och tv-lagen anges i stället att leverantörer ska vidta lämpliga åtgärder för att innehåll på plattformen inte har ett sådant brottsligt innehåll som avses i bestämmelsen. Formuleringen skulle möjligen kunna uppfattas som att innebörden av kravet på leverantörerna är att de ska vidta åtgärder så att sådant innehåll inte alls finns på plattformen, det vill säga ett ändamål som ställer krav på åtgärder i form av till exempel borttagande av innehåll eller uppladdningsfilter. En sådan tillämpning av bestämmelsen skulle dock stå i strid med vad som framgår i ändringsdirektivets skäl om vilka krav som anses vara möjliga att ställa på leverantörer av videodelningsplattformar (se avsnitt 4.2.2). Även i de svenska förarbetsuttalandena understryks att det inte ska vara fråga om förhandskontroll eller skyldighet för leverantörerna att ta bort innehåll (se avsnitt 4.3.1). De åtgärder som föreslås enligt de svenska förarbetena handlar i stället om att exempelvis inkludera kravet i plattformens användarvillkor eller att upprätta mekanismer som ger användare möjlighet att rapportera eller flagga innehåll som är brottsligt.¹⁰⁹ Mot den bakgrunden anser myndigheten att bedömningen ska ta sikte på om de åtgärder som en leverantör har vidtagit för att förhindra att ett visst innehåll publiceras på plattformen har varit lämpliga. Även om det till exempel skulle finnas sådant brottsligt innehåll på plattformen som avses i bestämmelsen kan slutsatsen därmed inte per automatik vara att de åtgärder som leverantören har vidtagit för att förhindra detta inte har varit lämpliga.

7.1.1 Parterna i en tvist

¹⁰⁸ Prop. 2019/20:168 s. 206.

¹⁰⁹ Prop. 2019/20:168 s. 118.

Mekanismen ska avse tvister mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar. Vad gäller frågan om vilka användare som ska kunna anmäla en prövning av en tvist anses begreppet användare omfatta såväl de som endast tar del av innehållet på en plattform som de som själva laddar upp innehåll på plattformen.¹¹⁰ Både privatpersoner och näringsidkare bör kunna ses som användare (se resonemang i avsnitt 4.2.1). Det finns inte heller någon begränsning baserat på jurisdiktion vad gäller användare, utan var och en som tar del av eller laddar upp innehåll – oavsett var detta görs – ska kunna anmäla prövning av en tvist hos mekanismen.

Vad gäller frågan om vilka leverantörer av videodelningsplattformar som ska omfattas av mekanismens prövning så begränsar den ovannämnda ursprungslandsprincipen ansvarsområdet för en svensk mekanism till tvister gällande leverantörer under svensk jurisdiktion. Exempelvis Youtube står idag under irländsk jurisdiktion och kommer därmed inte omfattas av en prövning av den svenska mekanismen, oavsett vilken användare som står bakom anmälan. Samtliga leverantörer av videodelningsplattformar under svensk jurisdiktion bör dock kunna omfattas av mekanismens prövning.

Det kan därtill noteras att det av bestämmelserna i AV-direktivet enligt ändringsdirektivet om tvistlösning mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar inte är helt tydligt om det bara är användare som kan initiera en tvist eller om leverantörer också skulle kunna anhängiggöra en tvist för prövning. Mot bakgrund av syftet med bestämmelserna, om att säkerställa en hög skyddsnivå för minderåriga och allmänheten vid användandet av videodelningsplattformstjänster, utgår myndigheten från att avsikten är att det i huvudsak ska vara användarna som anhängiggör tvisten.

7.1.2 Vad som kan bli föremål för en tvist

För att få en inblick i vad framtida potentiella tvister skulle kunna handla om har myndigheten skickat ut ett frågeformulär till ett flertal länder, däribland Finland, Irland, Litauen, Malta, Polen och Österrike vilka har inrättade mekanismer av olika slag. I formuläret efterfrågades bland annat information om ländernas mekanismer hanterat några tvister och vad tvisterna i så fall handlat om. Av de tillfrågade länderna har inget land ännu prövat ett tvistlösningsärende. Det går därför inte att med hjälp av några faktiska exempel dra några närmare slutsatser kring vad tvisterna kan komma att handla om.

Myndigheten är dock av uppfattningen att tvisterna skulle kunna handla om exempelvis att en leverantör inte har möjliggjort för användarna att flagga eller rapportera potentiellt olagligt innehåll, eller att leverantören inte har upprättat ett ålderskontrollsystem. Tvisterna skulle också kunna gälla att personuppgifter om minderåriga som en leverantör samlat in eller på annat sätt genererat, behandlats för kommersiella ändamål i strid med 9 a kap. 2 § radio- och tv-lagen.

¹¹⁰ SOU 2019:39 s. 245.

Twister gällande avlägsnande av visst innehåll på en videodelningsplattform bör dock kunna bli föremål för en prövning enligt DSA och faller enligt myndighetens bedömning, i likhet med upphovsrättsliga tvister, utanför mekanismens prövningsområde.

7.2 Användarnas rättsskydd och rätt till domstolsprövning

Enligt AV-direktivet får tvistlösningsmekanismen inte utesluta möjligheten för en användare att tillvarata sina rättigheter inför domstol i förhållande till leverantörer av videodelningsplattformar enligt artikel 28b.1 och 3. Det innebär att mekanismen inte får vara det enda sättet för användare att få sina tvister lösta och att den inte får utesluta möjligheten för användare att ta ärenden till domstol och inleda tvistemål om det anses nödvändigt eller önskvärt.

Twistlösningsmekanismen får inte heller frånta en användare det rättsskydd som erbjuds i nationell rätt. I den svenska versionen av ändringsdirektivet har artikel 28b.7 lydelsen att sådana mekanismer inte får ”frånta en konsument det rättsskydd som erbjuds i nationell rätt.” I den engelska versionen används i stället ordet ”user”, motsvarande ordet ”användare”, konsekvent i direktivet. Myndigheten har i det aktuella sammanhanget valt att utgå ifrån begreppet användare vilket har en vidare omfattning än begreppet konsument.

Begreppet rättsskydd har en betydelse i Sverige – som en form av försäkringsskydd (ofta i hemförsäkringen) som innebär att försäkringen kan betala en del av kostnaderna för en jurist eller advokat.¹¹¹ Det är dock knappast den typen av rättsskydd som avses här. Det saknas närmare vägledning avseende vad som omfattas av begreppet ”rättsskydd”. Det står dock klart att tvistlösningsmekanismen inte ska inskränka det rättsskydd som finns för användare i svensk rätt.

Som tidigare redogjorts för ger DSA-förordningen användare av förmedlingstjänster en rätt att vända sig till ett enligt DSA certifierat tvistlösningsorgan för att lösa tvister som gäller leverantörers modereringsbeslut.¹¹² Även om tvistlösning enligt DSA fokuserar på enskilda modereringsbeslut, medan tvistlösning enligt AV-direktivet avser hur innehållet på en plattform ska organiseras, kan leverantörer av videodelningsplattformar komma att träffas av kraven i såväl direktivet som i DSA. Det är därför av vikt att tvistlösningsmekanismen enligt AV-direktivet inte hindrar användare av videodelningsplattformar från att vända sig till ett enligt DSA certifierat tvistlösningsorgan. Som redogjorts för ovan är några sådana organ ännu inte certifierade i Sverige. Eftersom de tvistlösningsorgan som en tjänstemottagare kan välja enligt artikel 21.1 inte begränsar sig till dem som har certifierats av samordnaren för digitala tjänster i ett visst land och eftersom certifiering enligt skäl 59 bör vara giltig i samtliga medlemsstater, kan det dock även vara av intresse att följa utvecklingen i andra medlemsstater.

I det fall en användare av en videodelningsplattform är konsument finns ytterligare rättsskydd i svensk rätt. En konsument definieras som en fysisk person som handlar

¹¹¹ <https://www.domstol.se/amnen/rattshjalp/behavior-du-rattshjalp/har-du-ratt-till-rattshjalp>

¹¹² Artikel 21 DSA.

huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.¹¹³ Konsumenter har en särställning i svensk rätt och åtnjuter särskilda rättigheter. I konsumentköplagen (2022:260) finns exempelvis bestämmelser om skydd för konsumenter vid köp av varor där köparen är konsument och säljaren är näringsidkare. I lagen finns även bestämmelser om konsumentskydd vid avtal där en näringsidkare tillhandahåller en konsument digitalt innehåll eller digitala tjänster. När en tvist mellan en konsument och en näringsidkare prövas av domstol innebär det att beslutet måste följas.

Eftersom användare av en videodelningsplattform även anses omfatta näringsidkare får den aktuella tvistlösningsmekanismen inte heller försämra möjligheten för näringsidkare att driva civilrättsliga processer i domstol gällande till exempel avtalsbrott och skadestånd.

Vid tvister mellan konsumenter och näringsidkare kan en konsument under vissa förutsättningar få tvisten prövad även utanför domstol. Som nämnts ovan finns det för närvarande sju godkända svenska nämnder för alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden, där den mest välkända tvistlösningsnämnden i Sverige är ARN. ARN avgör ärenden där konsumenter är i tvist med företag och fattar beslut som utgör rekommendationer om hur ärenden ska lösas. Som redogjorts för ovan kan en tvist mellan leverantörer och användare av videodelningsplattformar potentiellt bli föremål för ARN:s prövning. Utöver att tvistlösningsmekanismen inte får utesluta möjligheten för konsumenter eller näringsidkare att ta ärenden till domstol är det av vikt att tvistlösningsmekanismen inte heller hindrar konsumenter från att vända sig ARN eller någon annan godkänd nämnd för alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden.

¹¹³ 1 kap. 2 § konsumentköplag (2022:260) och 1 a § konsumenttjänstlag (1985:716).

8 Överväganden

I det här kapitlet redovisas myndighetens överväganden när det gäller de specifika bedömningar och förslag som efterfrågats i uppdragsbeskrivning till myndigheten. Myndigheten ska lämna förslag på hur en mekanism för prövning av tvister mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar kan inrättas genom ett utökat uppdrag för granskningsnämnden.

8.1 Tvistlösningsförfarande och beslut

Enligt uppdragsbeskrivningen ska myndigheten ta ställning till om tvistlösningsförfarandet vid nämnden ska vara frivilligt eller obligatoriskt samt om besluten ska vara bindande eller icke-bindande för parterna.

Ett frivilligt tvistlösningsförfarande innebär i detta sammanhang att båda parterna måste samtycka till en prövning för att en prövning ska ske. Om någon av parterna inte samtycker till prövningen kan nämnden inte pröva tvisten. Ett obligatoriskt förfarande innebär i stället att båda parter måste delta i tvistlösningsförfarandet – oaktat om den ena parten inte har samtyckt till en prövning. En part kan således tvinga in den andra parten i förfarandet exempelvis genom en anmälan om prövning av en tvist.

Ett bindande beslut innebär att en part är förpliktad att följa det beslut som nämnden fattar. Ett icke-bindande beslut innebär i stället att en part kan välja om den vill följa nämndens beslut.

8.1.1 En prövning bör kunna ske oavsett aktivt deltagande från leverantörerna

Myndighetens förslag: Tvistlösningsförfarandet vid nämnden bör vara frivilligt för en användare. Nämnden bör dock kunna pröva en tvist oavsett om en leverantör samtyckt till prövningen.

Vid bedömningen av om tvistlösningsförfarandet bör vara frivilligt eller obligatoriskt, samt om besluten bör vara bindande eller inte, är det nödvändigt att ta hänsyn till användarnas rättsskydd och rätt till domstolsprövning som redogjorts för i avsnitt 6.3. Enligt myndigheten innebär det att tvistlösningsförfarandet vid nämnden inte får frånta eller utesluta några andra rättsliga möjligheter som erbjuds en användare, antingen i egenskap av konsument eller näringsidkare.

En ordning där användarna tvingas in i ett förfarande riskerar att vara oförenligt med kravet på rätt för användarna till domstolsprövning, särskilt om besluten i sig skulle vara bindande. Förfarandet bör därmed vara frivilligt för användarna.

För att säkerställa att användare av videodelningsplattformar får den prövningsmöjlighet utanför domstol som direktivets bestämmelse avser att ge, bör nämnden dock kunna pröva

en tvist även om en leverantör avstår från att delta. Det bör därmed inte krävas att en leverantör har anslutit sig till mekanismen eller samtyckt till en prövning för att en tvist ska kunna prövas. Under förutsättning att anmälan uppfyller eventuella krav och riktar sig mot en leverantör under svensk jurisdiktion ska nämnden således pröva tvisten, oavsett om leverantören väljer att aktivt delta i förfarandet eller inte. I det fall leverantören väljer att inte delta kan nämnden komma att pröva ärendet i befintligt skick.

En annan utformning än denna skulle riskera att minska en användares möjlighet att få sin tvist prövad. Dessutom skulle användare av olika videodelningsplattformar ha olika möjligheter att få sin tvist prövad utanför domstol om det skulle krävas att en leverantör anslutit sig till mekanismen, då endast användare till plattformar som anslutit sig skulle kunna vända sig till nämnden. Ett förfarande utan krav på samtycke eller aktivt deltagande från leverantörerna hindrar inte heller en användare från att tillvarata sina rättigheter inför domstol och nyttja det rättsskydd som finns i nationell rätt.

8.1.2 Ett icke-bindande beslut

Myndighetens förslag: Nämndens beslut bör vara icke-bindande för parterna.

Med hänsyn till kravet att användarna ska ha möjlighet att vända sig till domstol med tvisten kan nämndens beslut enligt myndighetens bedömning inte vara bindande för användarna. En annan ordning skulle inskränka deras rätt till domstolsprövning och frånta användarna deras möjlighet att själv välja den bästa lösningen för sin tvist.

Besluten skulle dock kunna vara bindande för leverantörerna. Det innebär att leverantörerna skulle vara skyldiga att följa nämndens beslut. En sådan ordning skulle garantera att besluten följs av leverantörerna och att tvistlösningsförfarandet skulle bli verkningfullt. Samtidigt kan det bli viss obalans om endast en av parterna i en tvist skulle vara tvungen att följa nämndens beslut. Eftersom frivillig följsamhet av mekanismens beslut kan anses utgöra en kvalitetsstämpel för leverantören är myndigheten av uppfattningen att nämndens beslut bör vara icke-bindande även för leverantörerna.

Med hänsyn till risken att leverantörer väljer att inte rätta sig efter nämndens uttalanden och att detta i sin tur kan underminera förfarandets effektivitet och trovärdighet, anser myndigheten att frågan bör följas upp efter en tid när det finns möjlighet att granska leverantörernas följsamhet.

Besluten bör därtill inte vara överklagbara, eftersom en annan ordning skulle kunna leda till att tvister prövas parallellt i olika instanser. Det faller sig även naturligt att ett icke-bindande beslut inte är överklagbart med hänsyn till att det saknar rättslig verkan.

8.2 Ansöknings-, handläggnings- och beslutsprocesser för granskningsnämnden i dess roll som tvistlösningsorgan

För granskningsnämnden finns redan i dag utarbetade metoder och rutiner för nämndens handläggnings- och beslutsprocesser gällande granskningsärenden. Dessa processer skulle behöva justeras på vissa områden för att fullt ut vara applicerbara på tvistlösningsärenden

och för att säkerställa att förfarandet är snabbt och enkelt. Flera frågor behöver övervägas, bland annat vilka krav som måste uppfyllas av parterna för att nämnden ska kunna pröva en tvist och hur nämnden bör arbeta. Myndigheten redogör för detta i det följande kapitlet. Inledningsvis beskrivs dock anmälnings-, handläggnings- och beslutsprocessen för granskningsärenden hos granskningsnämnden som en jämförelse att utgå ifrån.

8.2.1 Ansöknings-, handläggnings- och beslutsprocessen för granskningsärenden

Granskningsnämnden granskar program efter anmälan eller på initiativ av myndigheten.¹¹⁴ Det kostar ingenting att anmäla ett program till nämnden. Anmälan ska innehålla uppgifter om vilket program som anmälan avser, när det sändes och i vilken kanal. Anmälan ska också innehålla en redogörelse för vad i programmet som nämnden ska granska. Granskningsnämnden tar inte upp anonyma anmälningar. Om en anmälan har kommit in till myndigheten senare än tre månader efter det att programmet sändes, ska granskningsnämnden endast granska programmet om det finns särskilda skäl.¹¹⁵

Granskningen efter anmälan ska främst avse de anmälningar vars prövning bidrar till effektiv kontroll och en god efterlevnad av radio- och tv-lagen och de programrelaterade villkor som kan gälla för tjänsterna. Granskningsnämnden ska alltid pröva anmälningar som berör en enskilds personliga intressen, liknande intressen för företag eller frågor av principiell betydelse.¹¹⁶

Med granskningsärende avses ett ärende i vilket granskningsnämnden prövar om den som ansvarar för sändningen eller tillhandahållandet har fullgjort sina skyldigheter enligt radio och tv-lagen eller de programrelaterade villkor som kan gälla för tjänsten.¹¹⁷ När ett granskningsärende kommer in till granskningsnämnden, är det myndigheten som bereder det. I beredningen ingår bland annat att i myndighetens namn inhämta uppgifter, upprätta promemorior och sköta kommunikeringen i ärendet. Begäran om yttrande av leverantör av medietjänster görs dock av handläggare i granskningsnämndens namn. Myndighetens handläggare föredrar ärendet vid ett sammanträde med granskningsnämnden, eller en ordförande, som sedan fattar beslut i ärendet. Myndigheten får i arbetsordningen meddela föreskrifter om eller i enskilda fall besluta att granskningsärenden som prövas av ordföranden eller en vice ordförande får avgöras utan föredragning.¹¹⁸ I myndighetens arbetsordning anges att ärenden som skrivs av från vidare handläggning och ärenden som inte ska leda till prövning får avgöras av nämndens ordförande eller en vice ordförande utan föredragning. I beslut av granskningsnämnden, om riktlinjer för beredning och beslut, framgår vidare i vilka fall en ordförande får avgöra granskningsärenden, i vilka fall

¹¹⁴ 3 a § radio- och tv-förordningen (2020:878).

¹¹⁵ 3 d § radio- och tv-förordningen (2020:878).

¹¹⁶ 3 b § radio- och tv-förordningen (2020:878).

¹¹⁷ 3 c § radio- och tv-förordningen (2020:878).

¹¹⁸ 16 § instruktionen.

nämndens talan får föras av myndigheten och vilka ärenden som får avgöras av myndigheten.¹¹⁹

En underrättelse om ett beslut i ett granskningsärende ska lämnas till den som har ansvar för sändningen eller tillhandahållandet.¹²⁰

Granskningsnämnden är beslutsför med ordföranden eller en vice ordförande och ytterligare tre ledamöter. Ärenden som uppenbart inte är av större vikt eller principiell betydelse får dock avgöras av ordföranden eller en vice ordförande. Om det vid en överläggning i granskningsnämnden kommer fram skiljaktiga meningar, tillämpas föreskrifterna i 16 kap. rättegångsbalken (1942:740).¹²¹

8.2.2 Ansökningsprocessen i tvistlösningsärenden

Myndighetens förslag: Anmälan ska vara kostnadsfri och innehålla de uppgifter som krävs för att ärendet ska kunna avgöras. Anmälan får inte vara anonym. Användaren ska först ha vänt sig till leverantören av videodelningsplattformen för att försöka lösa tvisten, innan den anmäler prövning av en tvist hos nämnden. Anmälan ska ha kommit in inom sex månader från det att användaren först klagade till leverantören. Nämnden ska pröva en anmälan som inkommit för sent om det finns särskilda skäl.

Enligt myndighetens uppfattning ska anmälan, precis som anmälan vid granskningsärenden, vara kostnadsfri och inte kunna lämnas in anonymt. Anmälan ska innehålla de uppgifter som krävs för att nämnden ska kunna avgöra ärendet. Mediemyndigheten är av uppfattningen att användaren först ska ha vänt sig till leverantören av videodelningsplattformen för att försöka lösa tvisten innan den ansöker om prövning av en tvist hos nämnden. Detta eftersom det är först när leverantören har fått vetskap om en viss fråga som det går att avgöra om en tvist överhuvudtaget föreligger. På detta sätt undviks att ärenden som i slutändan inte är tvistiga, hamnar hos nämnden.

Med hänsyn till att en användare av en videodelningsplattform under svensk jurisdiktion i princip kan befinna sig var som helst i världen och ta del av innehåll på plattformen uppkommer frågan om språk och eventuella översättningar av handlingar. Det finns krav på att certifierade tvistlösningsorgan enligt DSA ska lösa tvister på minst ett av unionsinstitutionernas officiella språk.¹²² Det finns för närvarande 24 officiella språk inom unionsinstitutionerna, varav svenska är ett.¹²³ I svensk nationell rätt finns även regler om att språket i förvaltningsmyndigheter är svenska.¹²⁴ Det är således naturligt att anmälan och vidare handläggning av tvistlösningsärenden som huvudregel ska ske på svenska. En

¹¹⁹ Dnr 24/00151.

¹²⁰ 3 g § radio- och tv-förordningen (2020:878).

¹²¹ 16 kap. 14 § tredje och fjärde styckena radio- och tv-lagen.

¹²² Artikel 21.3e DSA.

¹²³ Artikel 1 i Rådets förordning nr 1 (EU) 517/2013 av den 13 maj 2013 om vilka språk som skall användas i Europeiska ekonomiska gemenskapen.

¹²⁴ 10 § språklagen (2009:600).

myndighet ska dock enligt allmänna förvaltningsrättsliga regler använda tolk och översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta tillvara sin rätt.¹²⁵

En ytterligare fråga av relevans är om det bör finnas särskilda blanketter eller e-tjänst för anmälan om prövning av en tvist hos mekanismen. Vid granskningsärenden kan anmälare idag använda sig av myndighetens e-tjänst för att anmäla ett program eller inslag. E-tjänsten är ett hjälpmedel för användaren att få med de uppgifter som behövs i anmälan.

Det bör enligt myndighetens mening finnas vissa formkrav för anmälan om ett tvistlösningsärende. En anmälan bör innehålla obligatoriska uppgifter, såsom namn och kontaktuppgifter till den som anmäler, namnet på den leverantör av videodelningsplattform som anmälarens klagomål gäller samt en utförlig beskrivning av bakgrunden till tvisten. I anmälan bör också anges tidpunkt för när anmälaren först vänt sig till motparten med sitt klagomål och dokumentation bifogas som stöd för detta.

Om anmälaren inte lämnar obligatoriska uppgifter bör i första hand myndigheten begära komplettering av anmälan. Om sådan inte kommer in inom viss angiven tid, bör granskningsnämnden kunna avvisa anmälan.

I och med att det bör finnas formkrav är det lämpligt att Mediemyndigheten tar fram en särskild anmälningsblankett som kan finnas inom ramen för en e-tjänst eller på annat sätt vara tillgänglig via myndighetens webbplats. Myndigheten bör också bemyndigas att, vid behov, utfärda föreskrifter om anmälan och anmälningsförfarandet.

En ytterligare fråga är om anmälan ska ha kommit in till granskningsnämnden inom en viss tid från det att tvisten uppstod. Som nämnts ovan gäller vid granskningsärenden att anmälan som utgångspunkt ska ha kommit in inom tre månader från det att det anmälda programmet sändes. För tvistlösning hos ARN gäller att myndigheten inte prövar tvisten om anmälan har kommit in mer än ett år efter det att konsumenten gjort en reklamation till näringsidkaren.¹²⁶ Tidsfristen om ett (1) år hos ARN bygger på bestämmelser i direktivet om alternativ tvistlösning som anger att medlemsstaternas nationella tvistlösningsorgan får avvisa tvister som kommer in efter en viss bestämd tidsfrist, men denna frist får inte bestämmas till mindre än ett år efter den dag då konsumenten lämnade in sitt klagomål till näringsidkaren.¹²⁷ Myndigheten anser att en tidsfrist, såsom ARN och granskningsnämnden tillämpar, är rimligt att tillämpa även i tvistlösningsärenden. Med beaktande av områdets föränderliga karaktär och plattformarnas snabba utveckling, är myndigheten av uppfattningen att en sexmånadersfrist är rimlig. Förslagsvis ska anmälan således ha kommit in till myndigheten inom sex månader från det att användaren första gången kontaktat leverantören gällande sitt klagomål.

¹²⁵ 13 § förvaltningslagen (2017:900).

¹²⁶ 8 § p. 3 i Förordning (2015:739) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden.

¹²⁷ Artikel 5.4. e i direktivet om alternativ tvistlösning.

Om en anmälare återkallar ärendet eller saken på ett annat sätt förfallit ska det vara möjligt att skriva av ärendet. Enligt 3 d § i radio- och tv-förordningen kan nämnden pröva för sent inkomna anmälningar i granskningsärende om den finns särskilda skäl. Myndigheten föreslår att en liknande ventil skulle kunna tillämpas även när det gäller anmälningar om tvistlösning. Den bör innefatta att om en anmälan inkommit senare än sex månader efter det att anmälaren först klagade till leverantören av videodelningsplattformen ska nämnden pröva endast om det föreligger särskilda skäl.

Myndigheten är av uppfattningen att frågan om utformning av ansökningsprocessen för tvistlösningsärenden bör följas upp efter viss tid, när det finns möjlighet att utvärdera inkomna ansökningar och dess antal. Ansökningsprocessen kan även i framtiden komma att behöva anpassas för att vara tillgängligt inom ramen för europeiska plattformen för tvistlösning online.

8.2.3 Handlägningsprocessen vid tvistlösningsärenden

Myndighetens förslag: Granskningsnämnden ska som utgångspunkt inte hämta in egen utredning i tvistlösningsärenden. Handläggningen ska vara skriftlig och myndigheten ska bereda och föredra tvistlösningsärenden för beslut av nämnden. Parterna ska inte ha rätt att närvara vid nämndens sammanträden. Besluten ska tillkännages parterna.

För att granskningsnämndens opartiskhet inte ska ifrågasättas bör nämnden som utgångspunkt inte hämta in egen utredning i tvistlösningsärenden. Liksom i domstol bör det i stor utsträckning ankomma på parterna själva att ta fram utredningen i ärendet. Det bör som nämnts ovan dock till exempel finnas möjlighet för en part att inkomma med viss komplettering, vid risk för avvisning om en anmälan inte uppfyller de formella kraven. Processledning ska således vara tillåtet och nämnden ska ha rätt att begära yttranden i ärenden.

I likhet med granskningsärenden bör myndighetens handläggare bereda ärendet och föredra ärendet för beslut av nämnden. Handläggningen ska liksom vid granskningsärenden vara skriftlig och parterna ska inte ha rätt att närvara vid sammanträden. Efter att nämnden fattat sitt beslut ska det tillkännages parterna skriftligen.

8.3 Granskningsnämndens sammansättning och beslutsförhet vid tvistlösning

Myndighetens förslag: Granskningsnämnden ska vid tvistlösning vara beslutsför med en ordförande eller en vice ordförande och ytterligare tre ledamöter. Ärenden som uppenbart inte är av större vikt eller principiell betydelse får avgöras av ordföranden eller en vice ordförande. Om det vid överläggning framkommer skiljaktiga meningar ska föreskrifterna i 16 kap. rättegångsbalken tillämpas.

Vad avser granskningsnämndens sammansättning och beslutsförhet vid tvistlösning så finns det ett antal frågor som behöver besvaras. En första fråga är vilken erfarenhet samt sak- och branschkunskap som bör finnas representerad inom nämnden med anledning av

de tvistlösningsärenden som kan bli föremål för nämndens prövning. Ytterligare frågor som uppstår är om det krävs några ändringar i den befintliga ordningen för hur ledamöter utses och arvoderas.

De tvister som kan komma att prövas av nämnden kommer troligtvis kräva att ledamöterna besitter kunskap kopplat till de verktyg som exemplifieras som lämpliga åtgärder i artikel 28b.3 led c–j samt sakkunskap gällande sådant innehåll som minderåriga och allmänheten ska skyddas ifrån enligt artikel 28b.1. Därutöver bör det inom nämnden även finnas juridisk expertis representerad för att hantera de juridiska frågor som kan komma att aktualiseras i de olika ärendena.

Granskningsnämnden består av en ordförande och sex andra ledamöter. För ledamöterna finns ersättare till det antal regeringen bestämmer. Minst en av ledamöterna eller ersättarna ska vara vice ordförande. Ordföranden och vice ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare.¹²⁸ Behovet av juridisk kompetens tillgodoses därmed på detta sätt. Övriga ledamöter bör, enligt förarbetena, vara personer med kompetens, integritet och erfarenhet från olika delar av kultur- och samhällslivet.¹²⁹ Denna typ av erfarenhet och kunskap är också värdefull för de tvistlösningsärenden som kan tänkas komma in till nämnden. Nämnden har dessutom redan i dag tillsynsansvar över bestämmelser som syftar till att skydda minderåriga och allmänheten från vissa typer av innehåll, och det finns erfarenhet av att hantera denna typ av innehåll inom nämnden.

Granskningsnämnden är, som redovisats ovan, enligt radio- och tv-lagen beslutsför med ordföranden eller en vice ordförande och ytterligare tre ledamöter. Ärenden som uppenbart inte är av större vikt eller principiell betydelse får dock avgöras av ordföranden eller en vice ordförande. Myndigheten finner ingen anledning att föreslå att någon annan ordning ska gälla när det kommer till tvistlösningsärenden. Detsamma gäller röstningsreglerna. Det innebär att om det vid en överläggning kommer fram skiljaktiga meningar, tillämpas föreskrifterna i 16 kap. rättegångsbalken.¹³⁰ Ordföranden eller en vice ordförande bör ensam kunna besluta att ett tvistlösningsärende ska avvisas eller skrivas av.

8.3.1 Behov av oberoende sakkunnig

Myndighetens förslag: För tvistlösningsärenden som kräver det kan nämnden bistås av en sakkunnig.

Som nämnts ovan kan de tvistlösningsärenden som kan bli föremål för nämndens prövning komma att kräva annan sakkunskap än den kompetens som redan finns representerad i nämnden. Inte minst kan det komma att krävas teknisk kunskap kopplat till de verktyg som leverantörer av videodelningsplattformar kan tänkas inrätta och driva för att uppfylla kravet på att vidta lämpliga åtgärder. Om granskningsnämnden skulle få ett utökat uppdrag att

¹²⁸ 16 kap. 14 § radio- och tv-lagen.

¹²⁹ 16 kap. 14 § första och andra stycket radio- och tv-lagen samt prop. 1993/94:160 s. 42.

¹³⁰ 16 kap. 14 § tredje och fjärde styckena radio- och tv-lagen.

pröva tvistlösningsärenden ser myndigheten ett behov av att nämnden skulle behöva stärkas med denna typ av kunskap.

Ett sådant behov kan enligt myndigheten lösas på två olika sätt. Behovet av teknisk kunskap skulle kunna tillgodoses genom att en eller flera ledamöter eller ersättare utses med den tekniska expertis som behövs. Detta förslag skulle innebära en mer omfattande förändring och är enligt myndighetens mening inte att föredra, eftersom det i dagsläget endast är ett fåtal videodelningsplattformar registrerade under svensk jurisdiktion och det inte väntas en stor tillströmning med ärenden. I stället förordar myndigheten ett alternativ där en sakkunnig kan utses att bistå nämnden, som kan avge ett expertutlåtande i de särskilda ärenden som kräver det. En sakkunnig bör ha gedigen kunskap och erfarenhet av den teknik som aktualiseras på videodelningsplattformar.

Med hänsyn till att det i nuläget inte står klart vad tvisterna kommer handla om, förordar myndigheten en ordning där det är möjligt att inte enbart anlita tekniskt sakkunniga utan att även sakkunniga i andra ämnen ska kunna anlitas. Till exempel ser myndigheten ett möjligt scenario där bland annat expertis inom integritets- och dataskyddsområdet skulle kunna bistå i tvister som rör behandling av personuppgifter om minderåriga.

Ett förordnande som sakkunnig bör enligt myndigheten innebära att den sakkunnige kan närvara vid nämndsammanträdet och avge ett muntligt utlåtande avseende till exempel hur olika verktyg fungerar eller kan fungera på en videodelningsplattform. Nämnden bör även kunna inhämta ett skriftligt utlåtande. Ett förordnande bör förslagsvis vara begränsat till det tillfälle där expertisen behövs och arvoderas därefter. På så sätt garanteras att förfarandet blir kostnadseffektivt och den administrativa bördan bör endast öka i takt med antal ärenden som kräver särskild expertis. Eftersom Mediemyndigheten föreslår att sköta beredningen av tvistlösningsärenden bör det även vara myndigheten som beslutar och administrerar förordnande av sakkunnig.

Förslaget om att tillfälligt förordna en sakkunnig kan tyckas innebära ett avsteg från det som angivits ovan om att nämnden inte bör inhämta egen utredning. Inhämtande av ett utlåtande från en sakkunnig kan dock inte anses innebära att nämnden blir partisk. Därtill bör den sakkunniges utlåtande, enligt myndighetens uppfattning, endast vara vägledande i tvisten och ses som ett komplement till övrig utredning. Nämnden skulle således inte vara bunden av den sakkunniges utlåtande vid fattande av beslut.

8.3.2 Utnämning av ledamöter och arvode

Regeringen utser ordförande, vice ordförande samt andra ledamöter och ersättare i granskningsnämnden för en bestämd tid. Nämndens ledamöter utses för en period om fyra år, om inte särskilda skäl föranleder en kortare period. Minst tre och högst fyra av ledamöterna ska utses vartannat år. Om en ledamot slutar innan förordnandet löper ut ska en ny ledamot utses för den tid som återstår av den entledigade ledamotens förordnande.¹³¹

¹³¹ 24 § instruktionen.

Myndigheten ser ingen anledning till att dessa regler skulle behöva ändras om uppdraget till nämnden utökas till att även omfatta uppgiften som tvistlösningsorgan.

Myndigheten finner inte heller att reglerna eller tillämpningen av reglerna gällande arvudet för nämndens ledamöter – som i dag bestäms i enlighet med förordningen (1992:1299) om ersättning för uppdrag i statliga styrelser, nämnder och råd med mera – skulle behöva justeras. När det gäller ersättning till sakkunnig bör Mediemyndigheten besluta om det i förordnandet.

8.4 En fristående ställning

I uppdraget ingår att myndigheten särskilt ska analysera och lämna förslag på hur granskningsnämnden även i sin roll som alternativt tvistlösningsorgan kan säkerställas en fristående ställning från Mediemyndigheten, så att myndighetens tillsynsarbete inte påverkar förutsättningarna för en opartisk tvistlösning.

Det saknas vägledning i AV-direktivet och i de svenska förarbetena om hur en situation som involverar såväl tillsynsmyndigheten som tvistlösningsmekanismen ska hanteras, i det fall den skulle uppstå. Enligt de svenska förarbetsuttalandena står det dock klart att myndighetens tillsynsarbete inte ska påverka förutsättningarna för en opartisk tvistlösning mellan en användare och en leverantör av en videodelningsplattform och att tvistlösningsmekanismen ska vara fristående från myndigheten.

Inledningsvis kan sägas att granskningsnämnden även med ett utökat uppdrag som tvistlösningsmekanism – likt idag – skulle förbli ett särskilt beslutsorgan med en fristående ställning från myndigheten. Enligt myndighetens bedömning skulle det utökade uppdraget dock kunna innebära att nämndens och myndighetens arbete i enskilda fall skulle kunna riskera att överlappa. Nedan följer en analys av förhållandet mellan Mediemyndighetens tillsyn och granskningsnämndens tvistlösning.

Det finns både likheter och skillnader mellan tvistlösning och regelrätt tillsyn. Både tvistlösning och tillsyn handlar om tillämpning och tolkning av lagregler samt olika skyldigheter en viss aktör kan ha. Tvistlösning sker dock endast på initiativ av en part i en tvist medan tillsyn kan ske både efter en anmälan eller på initiativ av myndigheten.

Som redovisats ovan har Mediemyndigheten enligt 16 kap. 3 § radio- och tv-lagen tillsyn över bestämmelserna om lämpliga åtgärder som leverantörer av videodelningsplattformar ska vidta. Myndighetens tillsynsansvar handlar om att till exempel kontrollera att en leverantör vidtagit åtgärder och bedöma om de åtgärder som vidtagits är tillräckliga eller inte. Myndigheten får vidare besluta om de förelägganden som behövs i enskilda fall för att en leverantör av en videodelningsplattform ska följa dessa bestämmelser. Enligt myndigheten är myndighetens tillsynsarbete mot plattformarna generellt och närmast på en systemnivå. Detta skiljer sig från granskningsnämndens ansvar för tvistlösning som skulle vara begränsat till den tvist som ska prövas i det enskilda och konkreta fallet.

Myndighetens tillsyn avseende lämpliga åtgärder kan – precis som i andra tillsynsärenden – inledas på initiativ av myndigheten själv eller efter en anmälan från allmänheten. Nämndens

prövning av en tvist inleds, enligt myndighetens förslag, också först efter en anmälan från en användare, eller möjligen i undantagsfall av en leverantör. Ett möjligt scenario är således att en och samma användare skulle kunna vända sig till både myndigheten och granskningsnämnden med anmälningar avseende samma grundproblematik på en plattform. Vid bedömningen av dessa två alternativ för en användare framstår dock rätten för en användare att vända sig till en tvistlösningsmekanism med sitt klagomål gällande en videodelningsplattformslieferantör vara starkare eftersom medlemsstaterna ska erbjuda en sådan möjlighet till prövning (jfr 28b.7 och 8 i AV-direktivet). När det gäller tillsynsmyndigheternas tillsyn över lämpliga åtgärder finns inget sådant krav formulerat (jfr 28b 1 och 5 AV-direktivet). I myndighetens tillsynsarbete utgör en anmälan från en användare enbart ett tips som kan leda till att myndigheten inleder tillsyn mot en aktör. I det fall en användare kan redogöra för att det föreligger en tvist med en leverantör av en videodelningsplattform verkar således alternativet att vända sig till granskningsnämnden för prövning av tvisten vara det säkraste sättet för en användare att få just sitt klagomål prövat. Nämnden har sedan att bedöma om leverantören har uppfyllt sina skyldigheter enligt radio- och tv-lagen i det aktuella avseendet och uttala sin mening. Nämndens beslut i tvistlösningsärenden är dock inte bindande och saknar rättsverkan till skillnad från myndigheten som inom ramen för sin tillsyn kan fatta beslut om de förelägganden som behövs för att en leverantör av en videodelningsplattform ska följa bestämmelserna. Ett möjligt scenario är att ett beslut i ett tvistlösningsärende, där nämnden konstaterat att en leverantör brustit i ett enskilt fall, skulle kunna utgöra en grund för tillsyn och föranleda ett tillsynsärende. Ett annat scenario är också möjligt – nämligen att myndigheten inom ramen för sin tillsyn gjort en bedömning av lämpliga åtgärder för en plattform som tillräckliga, medan granskningsnämnden vid prövning av en tvist avseende samma plattform i ett beslut uttalar att leverantörens vidtagna åtgärder för att till exempel skydda barn från ett visst innehåll i ett enskilt fall inte varit tillräckliga. Det kan således inte uteslutas att besluten från myndigheten respektive granskningsnämnden skulle kunna vara motstridiga. I ett sådant scenario är det av vikt att granskningsnämnden inte i något avseende är bunden av de bedömningar som myndigheten gör eller har gjort gällande lämpliga åtgärder på en viss plattform.

Diskussion om granskningsnämndens självständighet i förhållande till myndighetens bedömningar har tidigare förts gällande liknande frågor. Innan Mediemyndigheten registrerar en leverantör gör den även en bedömning av om leverantören uppfyller de krav gällande till exempel etablering som ställs upp för att leverantören och dess verksamhet ska omfattas av radio- och tv-lagen. Enligt ett äldre förarbetsuttalande om rättsverkan av myndighetens registrering framgår att beslut om registrering inte är avgörande för om verksamheten omfattas av radio- och tv-lagens tillsynsbestämmelser, utan tillsynsmyndigheten ska göra en fristående prövning i varje enskilt ärende. Ett beslut om registrering kan enligt förarbetsuttalandet inte anses utgöra någon presumtion för att radio- och tv-lagen är tillämplig i ett tillsynsärende.¹³² Mot den bakgrunden har granskningsnämnden inte ansetts vara bunden av myndighetens registrering avseende de

¹³² Prop. 2009/10:115 s. 212.

leverantörer som nämnden utövar tillsyn över. Nämnden har till exempel prövat beställ-tv-tjänster trots att myndigheten inte registrerat den aktuella leverantören.

Enligt myndigheten bör granskningsnämnden inte heller i sin roll som tvistlösningsorgan vara bunden av myndighetens eventuella beslut om registrering av en videodelningsplattformslieferantör. Nämnden bör i stället kunna göra en egen bedömning av om en viss leverantör står under svensk jurisdiktion när en anmälan kommer in till tvistlösningsmekanismen. En annan ordning skulle kunna förhindra nämnden att pröva tvister som inkluderar leverantörer som ännu inte har registrerats av myndigheten. Dessutom skulle tvistlösning vid nämnden som en självständig funktion försvagas. Nämnden bör därför, som ett inledande steg i hanteringen av en anmälan, självständigt kunna göra en egen bedömning av om en aktör utgör en leverantör under svensk jurisdiktion. Det bör givetvis inte finnas något hinder mot ett informationsutbyte mellan nämnden och myndigheten.

Nämnden skulle även fortsättningsvis nyttja myndighetens lokaler och utrustning och myndighetens personal skulle på motsvarande sätt som i dag agera som ett kansli för nämndens verksamhet genom att handlägga ärenden, bereda och föredra beslut på det sätt som bedöms lämpligt för nämndens tvistlösningsärenden. Myndighetens arbete skulle på samma sätt som redan är fallet i dag vara skiljt från nämndens arbete, så att det inte påverkar nämndens förutsättningar för en opartisk tvistlösning.

9 Berörda aktörer och intressenters syn på myndighetens förslag

Kapitlet kommer sammanställas under framtagandet av den slutliga versionen av denna rapport.

10 Konsekvenser

I kapitlet analyseras och redovisas konsekvenserna av de förslag som lämnas i denna rapport och de effekter förslaget om att låta granskningsnämnden få ett utökat uppdrag innebär.

10.1 Konsekvenser för granskningsnämnden för radio och tv

Granskningsnämnden för radio och tv föreslås få i uppgift att pröva tvister mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar. Förslagen innebär nya och utökade arbetsuppgifter för granskningsnämnden. Tvistlösningsärenden är dessutom en helt ny typ av ärenden för nämnden att hantera. Av den anledningen kan det komma att krävas informations- och utbildningsinsatser för nämnden och dess ledamöter.

Granskningsnämnden ska enbart pröva tvister gällande videodelningsplattformar under svensk jurisdiktion. I dagsläget har Mediemyndigheten registrerat tre svenska videodelningsplattformar och sannolikt kommer det inte ske någon markant ökning av antalet inom den närmaste framtiden. Mot den bakgrunden är det enligt myndighetens bedömning heller inte troligt att vänta sig en stor tillströmning av anmälningar om tvistlösning. Även uppgifterna från tillfrågade länder i Europa visar att den möjlighet till tvistlösning utom domstol som AV-direktivet ställer upp inte utnyttjats nämnvärt. Trots dessa indikationer är det svårt att bedöma den potentiella ärendemängden och lägesbilden kan mycket väl komma att förändras.

Om antalet ärenden ökar på sikt skulle det innebära en ökad arbetsbörda för nämnden som i sin tur skulle kunna leda till längre handläggningstider för både tvistlösningsärenden och granskningsärenden. En ökad ärendemängd kan leda till att nämnden behöver utöka antalet sammanträdestillfällen vilket medför ökade kostnader för nämndens verksamhet.

10.2 Konsekvenser för Mediemyndigheten

Mediemyndigheten kommer – likt vad som gäller för granskningsnämndens verksamhet i dag – att ha i uppgift att säkerställa att nämnden kan utföra sitt arbete på ett fullgott sätt. Det innebär att de som arbetar på myndigheten med beredningen av tvistlösningsärenden till nämnden behöver ha kompetens även för den uppgiften.

Enligt myndighetens bedömning kan myndigheten komma att behöva förstärkas med teknisk kompetens framåt för att säkerställa att myndigheten ger nämnden ett fullgott beslutsunderlag i mer tekniskt komplicerade ärenden.

Mot bakgrund av att sakkunnig föreslås kunna förordnas i de tvistlösningsärenden som kräver det, förväntas även kostnaden för myndigheten att bli något högre jämfört med idag.

10.3 Konsekvenser för andra aktörer som berörs av förslagen

11 Författningskommentarer

11.1 Inledning

Enligt uppdragsbeskrivningen ska myndigheten analysera om inrättandet av mekanismen respektive utökande av granskningsnämndens uppdrag ska regleras i lag eller förordning. Myndigheten föreslår införande av en ny bestämmelse i radio- och tv-lagen kap. 16 samt införande av nya bestämmelser i radio- och tv-förordningen.

Liksom vid all lagstiftning ska enkelhet, överskådlighet och konsekvens eftersträvas. I radio- och tv-lagens 16 kap. framgår uppgifter som faller inom nämndens verksamhetsområde. Myndigheten anser att det, vid ett utökande av nämndens uppdrag, bör införas ett tillägg om att nämndens uppdrag även omfattar tvistlösning mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar. Vidare är de materiella bestämmelser som nämnden ska pröva tvisterna mot reglerade i radio- och tv-lagen. För överskådlighet bör det därför i samma lag framgå att tillämpningen av dessa bestämmelser kan bli föremål för tvistlösning av granskningsnämnden.

De ytterligare bestämmelser som specificerar tvistlösningsförfarandet hos nämnden regleras lämpligen i radio- och tv-förordningen. Därutöver föreslår myndigheten en bestämmelse om bemyndigande för Mediemyndigheten att meddela föreskrifter om anmälningsförfarandet för tvistlösningsärenden.

Närmare rutiner och arbetsformer bör få beslutas av Mediemyndigheten respektive nämnden.

I det följande kapitlet kommenteras de föreslagna ändringarna i radio- och tv-lagen samt i radio- och tv-förordningen.

11.2 Förslaget till ändringar i radio- och tv-lagen

I radio- och tv-lagens 16 kap. 2 § framgår uppgifter som faller inom granskningsnämndens verksamhetsområde. Ett utökande av nämndens uppdrag till att även omfatta tvistlösning bör lämpligen framgå i anslutning till denna bestämmelse. Av pedagogiska skäl föreslår myndigheten att inte ytterligare bygga på 2 § utan i stället införa en ny separat paragraf, 2 a §, som reglerar nämndens tvistlösningsuppdrag. Detta skulle enligt myndigheten öka läsbarheten av bestämmelserna och tydliggöra granskningsnämndens olika uppgifter.

Granskningsnämnden för radio och tv:s tvistlösning

2 a § Granskningsnämnden för radio och tv ska pröva en tvist mellan användare och en leverantör av en videodelningsplattform, med avseende på om leverantören har uppfyllt sina skyldigheter enligt 9 a kap. 1–3 §§.

Paragrafen, med tillhörande rubrik, är ny och reglerar granskningsnämndens uppgift som tvistlösare avseende prövning av tvister mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar. Paragrafen genomför artikel 28b.7 i AV-direktivet om

medlemsstaternas skyldighet att säkerställa att det finns mekanismer för prövning utanför domstol för att lösa tvister mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar vad gäller tillämpningen av artikel 28b.1 och 3 om lämpliga åtgärder och vad åtgärderna ska bestå i.

En användare av en videodelningsplattform omfattar både de som endast tar del av innehållet på en plattform och de som själva laddar upp innehåll på plattformen. Både privatpersoner och näringsidkare bör kunna ses som användare. Exempelvis kan det handla om allt från en privatperson som delar ett enstaka klipp med en annan person till den aktiva bloggaren eller medieföretaget som använder videodelningsplattformen för att nå ut med innehåll till en större publik. Det finns inte heller någon begränsning baserat på jurisdiktion vad gäller användare, utan var och en som tar del av eller laddar upp innehåll – oavsett var detta görs – ska kunna anmäla prövning av en tvist. En leverantör av en videodelningsplattform är en fysisk eller juridisk person som tillhandahåller en videodelningsplattform. Nämnden ska dock enbart pröva tvister gällande leverantörer under svensk jurisdiktion. Det bör typiskt sett vara en användare av en videodelningsplattform som anmäler, även om det inte kan uteslutas att en leverantör skulle kunna anhängiggöra en tvist för prövning (se överväganden i 7.1.1).

Hänvisningen i paragrafen till 9 a kap. 1–3 §§ anger de materiella bestämmelser som nämnden ska pröva tvisterna mot och specificerar således vad tvisterna kommer att handla om.

9 a kap. 1 § innehåller bestämmelser om lämpliga åtgärder för skydd av barn. I paragrafen anges att en leverantör av en videodelningsplattform ska vidta lämpliga åtgärder så att användargenererade videor, tv-program och audiovisuella kommersiella meddelanden med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder inte tillhandahålls på ett sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se dessa, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. De åtgärder som en leverantör ska vidta ska vara praktiskt genomförbara och proportionella med beaktande av storleken på plattformen och dess utformning. En åtgärd kan vara att i användarvillkoren för plattformen inkludera och tillämpa de krav som ställs upp i bestämmelsen. En annan åtgärd kan vara att upprätta och driva ålderskontrollsystem eller föräldrakontrollsystem. Det kan också vara att upprätta och driva transparenta och användarvänliga mekanismer där användare kan rapportera eller flagga videor eller tv-program som innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder som tillhandahålls på ett sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se dem.

Av 9 a kap. 3 § framgår att en leverantör av en videodelningsplattform ska vidta lämpliga åtgärder för att användargenererade videor, tv-program och audiovisuella kommersiella meddelanden på plattformen inte har ett innehåll av angivet brottsligt slag. De åtgärder en leverantör ska vidta ska vara praktiskt genomförbara och proportionella med beaktande av storleken på plattformen och dess utformning. Det kan till exempel vara att i användarvillkoren för plattformen inkludera och tillämpa de krav som ställs upp i bestämmelsen. Det kan också vara att upprätta och driva transparenta och användarvänliga

mekanismer där användare kan rapportera eller flagga sådant brottsligt innehåll som räknas upp i bestämmelsen, till exempel om en video på plattformen innehåller uttalanden som utgör hets mot folkgrupp. En åtgärd kan också vara att ha system för att förklara för användare vilka effekter rapportering eller flaggning har haft.

Vilka åtgärder som en leverantör ska vidta för att uppfylla kraven enligt 9 a kap. 1 och 3 §§ ska bland annat fastställas mot bakgrund av det berörda innehållets art, den skada som det kan orsaka, egenskaperna hos den kategori av personer som ska skyddas och de rättigheter och legitima intressen som berörs. Vad som kan vara lämpliga åtgärder exemplifieras i tio punkter i artikel 28b. 3 a-j AV-direktivet. Uppräkningen i artikeln är dock bara exempel på åtgärder. Vilka åtgärder som ska vidtas kan variera från fall till fall, och beror bland annat på vilken målgrupp plattformen riktar sig till, hur den är organiserad och hur många användare den har.

En leverantör av en videodelningsplattform saknar redaktionellt ansvar och har inte den faktiska kontrollen över vilket innehåll som laddas upp på plattformen. Skyldigheten att vidta åtgärder innebär inte att en leverantör kan åläggas någon allmän skyldighet att övervaka den information som läggs upp på plattformen till exempel genom krav på förhandskontroll eller uppladdningsfiltrering av innehållet. Några allmänna krav på automatiskt borttagande av innehåll eller på förhandskontroll ska därför inte heller ställas.

9 a kap. 2 § anger ett förbud mot att personuppgifter som samlats in eller på annat sätt genererats av leverantörer av videodelningsplattformar för att uppfylla de krav som ställs på att skydda barn enligt 1 § inte får behandlas för kommersiella ändamål. Sådana personuppgifter kan komma att samlas in eller genereras i exempelvis ett ålders- eller föräldrakontrollsystem eller genom andra tekniska funktioner på en plattform. Det spelar ingen roll om det är personuppgifter om barn eller deras föräldrar eller andra vuxna som samlas in eller genereras. Kommersiella ändamål kan vara direktmarknadsföring, profilering eller beteendestyrd annonsering. En prövning av en tvist om behandlingen av personuppgifter i 2 § kan komma att kräva en nära dialog med Integritetsskyddsmyndigheten som utövar tillsyn över denna bestämmelse.

Enligt bestämmelsen i den nu föreslagna paragrafen, 16 kap. 2 a §, har granskningsnämnden till uppgift att pröva om en viss leverantör har uppfyllt dessa skyldigheter, det vill säga om de åtgärder som leverantören har vidtagit är tillräckliga och i övrigt lämpliga. Nämndens prövning förutsätter att det kan anses föreligga en tvist mellan användaren och leverantören om exempelvis de åtgärder som vidtagits är lämpliga (jfr kravet i 3 m § punkten 1 i förordningen).

En tvist skulle exempelvis kunna handla om att en leverantör inte har möjliggjort för användarna att flagga eller rapportera potentiellt olagligt innehåll, eller att leverantören inte har upprättat ett ålderskontrollsystem. En tvist skulle också kunna gälla att personuppgifter som en leverantör samlat in eller på annat sätt genererat, behandlats för kommersiella ändamål i strid med 9 a kap. 2 § radio- och tv-lagen.

Nämndens tvistlösning är alltså begränsad till den tvist som ska prövas i det enskilda fallet. Detta skiljer sig från Mediemyndighetens tillsynsansvar över bestämmelserna om lämpliga åtgärder, enligt 16 kap. 3 § radio- och tv-lagen.

Vid tvistlösning har nämnden alltså att i ett beslut bedöma om de vidtagna åtgärderna är tillräckliga och i övrigt lämpliga eller om leverantören borde ha vidtagit andra eller ytterligare åtgärder. Om nämnden kommer fram till att lämpliga åtgärder inte har vidtagits, ska nämnden konstatera detta i beslutet. Nämndens beslut går då ut på att leverantören inte har uppfyllt sina skyldigheter enligt radio- och tv-lagen i det aktuella avseendet. I skälen till nämndens beslut bör tydligt framgå varför de vidtagna åtgärderna inte anses lämpliga. Om nämnden gör bedömningen att åtgärderna som vidtagits är lämpliga, ska detta anges i beslutet.

Nämndens uttalanden och bedömning är inte bindande för parterna och utesluter alltså inte de möjligheter som kan finnas att få saken prövad inför domstol (jfr artikel 28b.7 och 8 i AV-direktivet).

11.3 Förslaget till ändringar i radio- och tv-förordningen

3 i § Med tvistlösningsärende avses i denna förordning ett ärende i vilket granskningsnämnden för radio och tv prövar en tvist enligt 16 kap. 2 a § radio- och tv-lagen (2010:696).

Förfarandet vid prövning av ett tvistlösningsärende är skriftligt. Parterna har inte rätt att närvara vid granskningsnämnden för radio och tv:s sammanträden.

Bestämmelsen definierar vad som i förordningen avses med ett tvistlösningsärende. Bestämmelsen ansluter också till 16 kap. 2 a § radio- och tv-lagen där det framgår att granskningsnämnden prövar en tvist mellan användare och leverantörer av videodelningsplattformar och att den ska gälla om leverantören har uppfyllt sina skyldigheter enligt 9 a kap. 1–3 §§ i den lagen.

Bestämmelsen anger vidare att tvistlösningsförfarandet vid nämnden är skriftligt och att parterna, det vill säga användare och en leverantör av en videodelningsplattform, inte har rätt att närvara vid nämndens sammanträden.

3 j § Granskningsnämnden för radio och tv prövar ett tvistlösningsärende efter anmälan. Mediemyndigheten får begära in de kompletterande uppgifter från anmälaren som behövs för handläggningen.

Av bestämmelsen framgår att det krävs en anmälan för att anhängiggöra en tvist för prövning. Det bör typiskt sett vara en användare av en videodelningsplattform som anmäler, även om det inte kan uteslutas att en leverantör skulle kunna anmäla (se myndighetens överväganden i 6.2.1). I 6 a § i förordningen framgår att myndigheten får

meddela föreskrifter om anmälningsförfarandet och vad en anmälan ska innehålla (se kommentaren till 6 a §).

I andra stycket anges att myndigheten får begära av anmälaren att komplettera sin anmälan om det saknas någon uppgift för att nämnden ska kunna handlägga tvistlösningsärendet.

3 k § Granskningsnämnden för radio och tv får pröva ett tvistlösningsärende även om motparten inte har svarat inom skälig tid på en begäran om yttrande.

Nämnden får pröva ett tvistlösningsärende även om den för ärendet aktuella motparten inte hörts av eller annars avstått från att medverka i förfarandet. Detta är ett led i att säkerställa att prövningsmöjligheten utanför domstol är tillgänglig, som direktivet kräver (jfr artikel 28b.7 och 8 i AV-direktivet). Det krävs därmed exempelvis inte att en leverantör har anslutit sig till mekanismen eller på annat sätt samtyckt till prövningen av en tvist. Under förutsättning att anmälan är fullständig och rör en leverantör under svensk jurisdiktion kan nämnden således pröva tvisten.

I övrigt gäller förvaltningslagens bestämmelser om kommunikering m.m. i ärenden.

3 l § Om en anmälan har kommit in till Mediemyndigheten senare än sex månader efter det att anmälaren först klagade till motparten, ska granskningsnämnden för radio och tv endast pröva tvistlösningsärendet om det finns särskilda skäl.

Paragrafen motsvarar i viss mån bestämmelsen 3 d § som gäller granskningsärenden. I bestämmelsen specificeras när en anmälan i ett tvistlösningsärende ska ha inkommit till myndigheten, det vill säga inom sex månader från det att anmälaren först klagade till motparten (överväganden finns i 7.3.2).

Bestämmelsen medger även en så kallad ventil för nämnden att pröva för sent inkomna anmälningar om det finns särskilda skäl. Ett särskilt skäl att pröva tvisten kan till exempel vara sjukdom eller annan giltig ursäkt för anmälaren att inte ha kunnat inkomma med sin anmälan i rätt tid.

3 m § Granskningsnämnden för radio och tv får avvisa en anmälan om tvistlösning, om

1. anmälaren inte har visat att den klagat till motparten innan anmälan till nämnden gjordes, eller
2. en komplettering som har begärts av anmälaren inte kommer in inom angiven tid.

I bestämmelsen anges när ett tvistlösningsärende får avvisas. Som framgår av 3 j § i denna förordning krävs en anmälan för att anhängiggöra en tvist hos nämnden. Nämndens

prövning förutsätter att det kan anses föreligga en tvist mellan användaren och leverantören om de åtgärder som vidtagits är lämpliga.

Punkt 1 anger därför kravet om att en anmälare först ska ha vänt sig till motparten för att försöka lösa tvisten, innan den anmäler tvisten till nämnden. Detta eftersom det är först därefter som det går att avgöra om en tvist överhuvudtaget föreligger. På detta sätt undviks att ärenden som i slutändan inte är tvistiga, hamnar hos nämnden.

Punkt 2 reglerar nämndens möjlighet att avvisa ärenden där anmälaren brutit i att komplettera sin anmälan med de uppgifter som krävs för att nämnden ska kunna pröva ärendet.

Härutöver kan givetvis nämnden på förvaltningsrättsliga grunder avvisa en anmälan som exempelvis gäller en tvist med en leverantör av en videodelningsplattform som inte lyder under svensk jurisdiktion.

3 n § Granskningsnämnden för radio och tv får i ett tvistlösningsärende bistås av en sakkunnig. Sakkunnig utses av Mediemyndigheten.

I de ärenden som kräver särskild sakkunskap kan en sakkunnig förordnas för att bistå nämnden. Det kan till exempel handla om att bistå nämnden med teknisk sakkunskap kopplad till de verktyg och system som en videodelningsplattform inrättat för att uppfylla kravet på att vidta lämpliga åtgärder. Det skulle även kunna handla om behov av expertis inom integritets- och dataskyddsområdet vid prövning av tvister som rör behandling av personuppgifter.

Den sakkunnige får närvara vid det aktuella nämndsammanträdet och avge sitt expertutlåtande inför nämnden. Nämnden kan också inhämta ett skriftligt utlåtande. Den sakkunnige har inte beslutanderätt vid prövningen av en tvist utan ska enbart förse nämnden med den sakkunskap som erfordras vid prövningen av den aktuella tvisten.

Det är Mediemyndigheten som utser sakkunnig och beslutar om arvode. Förordnandet avser ett enskilt ärende eller tillfälle.

3 o § Granskningsnämnden för radio och tv:s beslut ska meddelas parterna skriftligen.

Nämndens beslut ska meddelas parterna skriftligen. Att ett beslut ska innehålla de skäl som ligger till grund för nämndens uttalande följer av förvaltningslagen.

Som framgår ovan i kommentaren till 16 kap. 2 a § radio- och tv-lagen är nämndens uttalanden och bedömning inte bindande för parterna och utesluter alltså inte möjligheter som kan finnas att få saken prövad inför domstol.

6 a § Mediemyndigheten får meddela föreskrifter om förfarandet för anmälan enligt 3 j § och vad en anmälan ska innehålla.

Mediemyndigheten får meddela föreskrifter om anmälningsförfarandet vid tvistlösningsärenden. Föreskrifterna skulle kunna avse hur anmälningsförfarandet går till samt vad som ska ingå i en anmälan. Föreskrifter om anmälningsförfarandet kan exempelvis handla om att ett visst formulär ska fyllas i och på vilket sätt. Föreskrifter om vad anmälan ska innehålla kan exempelvis kräva angivande av namn och kontaktuppgifter till den som anmäler, namnet på den motpart som anmälarens klagomål gäller samt en utförlig beskrivning av bakgrunden till tvisten, det vill säga synpunkter på lämpliga åtgärder eller redogörelse för att personuppgifter behandlats för kommersiella ändamål (jfr 16 kap. 2 a § radio- och tv-lagen). Det bör också kunna ställas upp krav på att i anmälan ange tidpunkt för när anmälaren första gången vänt sig till motparten med sitt klagomål och på att bifoga dokumentation till stöd för detta.

12 Referenser

Offentligt tryck

Prop. 1993/94:160 *Ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området*

Prop. 2009/10:115 *En ny radio- och tv-lag*

Prop. 2014/15 *Alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden*

Prop. 2019/20:168 *En moderniserad radio- och tv-lag*

Prop. 2021/22:278 *Upphovsrätten på den digitala inre marknaden*

SOU 2019:39 *En moderniserad radio- och tv-lag – genomförande av ändringar i AV-direktivet*

SOU 2023:39 *En inre marknad för digitala tjänster – kompletteringar och ändringar i svensk rätt*

Offentligt tryck från EU

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (e-handelsdirektivet)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/13/EU av den 10 mars 2010 om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (AV-direktivet)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/93/EU av den 13 december 2011 om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi samt om ersättande av rådets rambeslut 2004/68/RIF

Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU av den 21 maj 2013 om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (direktivet om alternativ tvistlösning).

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/541 av den 15 mars 2017 om bekämpande av terrorism, om ersättande av rådets rambeslut 2002/475/RIF och om ändring av rådets beslut 2005/671/RIF (terrorismdirektivet)

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/1808 av den 14 november 2018 om ändring av direktiv 2010/13/EU om samordning av vissa bestämmelser som fastställs i medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (ändringsdirektivet)

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/790 om upphovsrätt och närstående rättigheter på den digitala inre marknaden och om ändring av direktiven 96/9/EG och 2001/29/EG (upphovsrättsdirektivet).

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster, DSA).

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1083 av den 11 april 2024 om fastställande av en gemensam ram för medietjänster på den inre marknaden och om ändring av direktiv 2010/13/EU (europeisk mediefrihetsförordning).

Rådets förordning nr 1 (EU) 517/2013 av den 13 maj 2013 om vilka språk som skall användas i Europeiska ekonomiska gemenskapen.

Rådets rambeslut 2008/913/RIF av den 28 november 2008 om bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen